

UKINIŲ KAS

lietuviszkas laikrasztis paskirtas reikalams ukinių

iszseina Ragainėj esykį ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijo su prisiuntimu kopertosa 6 rubl. su perneszimu per rubezių arba per rankas imant nuo parkupezių 3 rubl.; Prusuos su prisiuntimu 4 mark.; Amerikoje ir kitur 5 mark.

Apgarsinimai „UKINIŲ“ kasztuoja už kiekvieną ketvirtai dalitą eilutę smulkiu rasztu spaustą 20 pfen. arba 10 kap., priimami „Ukinų“ iszleistuvėje Ragainėje, (Ragnit, Ostpreussen).

Italpa: Liaukime begė į Ameriką, v. k. — Vilkas ir Lapė, Pažeriu Vincas. — Paisziniai anglimis, J. — tis. — Istorija Lietuvos, Lietuvos vaikas — Pramanyti mėsžlai užturintieji savyje koki-nors maistą, J. St. Augys. — Asztriejie Vartai. — Apie visą-ką, Aszakaitis. — Apie džiova, Vaistinikas. — Isz priežasties saulės aptemimo 17. (5) d. biržio m., Pr. Aszakaitis. — Gelažuonis, Gr. — Žinios isz Lietuvos. — Žinios isz svetimų szalių. — Kaip velniukas duonos plutele isz-pirko, Pr. Aszakaitis. — Naudingi pamokinimai — Turgavietės. — Grōmatnyczia. — Apgarsinimai.

Liaukime begė in Ameriką!

II.

Sziuomi žygiu pakalbėsime apie tai, ką žmonės pelni, klausydami visokių apgavikų — gundytojų bėgti į Ameriką.

Vieton iszvadžiojimų, geriausiai bus apraszyti tikrus atsitikimus.

Sztai da labai neseniai pasibaigė garsi visam sviete prova už apgaudinėjimą žmonių, prikalinėjant juos braukti į Ameriką. Prova ta buvo Wadowicziuose Austrijokų žemėje, kraszte vadiname Galicija. Apskųstais, tame dalyke, tapo 76, o liudinų buvo net 400.

Galicijoje apszvietimas žmonių labai apleistas, pramonystė ir amatai stovi žemai, dėlto-gi gyventojai neturtingi, nuvargę, kenczia bādą ir net, baisu pasakyti, mirsztą isz bado deszimtimis tukstanczių ant metų. Žinomas dalykas, kad tokia tėvynė yra dėl žmonių ne mylinecia motina, tik pikta moczeką ir gyventojai noriai taikosi ją pamesti, idant iszsiliuosuoti nuo mažomo bado. Isz tokio nelaimingo žmonių padėjimo stvērėsi naudoti piktadėjai.

Matote, Hamburge yra įsteigta ajencija, apsiēmusi užlaikyti susineszimą su Ameriką, dėl norinczių ten keliauti. O kad įsteigimas ir su-laikymas to dalyko kasztuoja labai daug, tai-gi, idant nesubankrutavoti, reikia visada turėti ga-

nėtiną skaitlių važiuojanczių. Dėlto ta ajencija pasikvietė sau isz visų krasztų agentus rinkti po svietą žmones, norinczius važiuoti į Ameriką. Agentai, norėdami uždirbti konuodaugiausiai, pradėjo gaudyti norinczius važiuoti ir vilioti nenorinczius, nežiurėdami ant to, ar prapuldys žmogų, ar ne. Kur daugiau galima privilioti žmonių, idant pamestu savo krasztą, jai-gu ne tenai, kur gyventojai patys negali iszbuti savo kraszte ir lyg garniai pasirengę tik lėkti į užmares. Tai-gi agentai ir griebėsi visomis keturiomis prie Galicijos. Kad žmonės labjaus jiems įtikėtu, įrengė sau neva kanceleriją ir iszsiuntinėjo sznipus gundyti žmones, idant parduotu savo turtus, pamestu krasztą, kur reikia taip vargti, o eitu į Ameriką, kur ciecorius dalinas žemę visiems atėjūnams — kiek tiktai kas nori. (O reikia žinoti, kad Amerikoje jokio ciecoriaus nėra). Sutinkanczius ant prikalinėjimo siuntė sznipai į minėtą kanceleriją, kuri mat pasirupis apie viską; ir susznekęs su Amerika apie žemę, ir norinczius pergabęs ten. Nuvargėliai galicijonys emė plaukte plaukti į agentų kanceleriją. Czia sėdėjo agentas, apsirėdęs munduru — mat esąs urėdininku. Valdžios parinktu, nėra ką bijotis, czia jokio prigavimo nėra. Užklausus kam apie žemę, atsakydavo: „tuojaus nusišiu telegrapą pas Amerikos ciecorių.“ Tuomtarpu užsukdavo budinįką (ziegorių, kuris paskirtoje valandoje

pabūdina miegantį, skambėdamas). Budinikas suskamba — tai mat eina telegrapas. Sziek tiek palaukęs, vėl užsukdavo budinįką, tas vėl suskambėdavo — tai mat ciecorius atsakydavo ant užklauso. Žemės vis budavo užtektinai. Kitas vėl užklauso: o ar dėl manęs iszteks žemės? Ajentas augšezciaus minėtu budu neva užklauso Amerikos ciecorių ir vėl gandavo atsakymą, kad tiek ir tiek žemės da iszteks. Apšviestą žmogų tokiu budu prigauti nebutu galima, bet neapsšviesti, akli žmonelės, viskam įtikėjo ir tik dyvais dyvijosi, kad taip greit gali susitelegrapuoti su Amerikos ciecoriumi. Lengvatikiai, matydami kanceleriją, urėdinįką ir telegrapą, ne nepamislyjo, kad čia galėtu buti koks apgavimas. Skubino parduoti savo turtus ir atsiduodavo jau visai į rankas agentų, apsiėmusių gabėti į Ameriką, kur tiek daug liuosos žemės ir kur galima bus atsykratyti nuo vargo.

Iksziol žmonės buvo tik gundytais, o dabar prasideda jų lupimas.

Vienas isz agentų buvo krianczius. Tai-gi iszėjunams tuoj permāinydavo drabužius ant poniszkų — mat Amerikos ciecorius nepriėmęs apdriskusių ir prastai apsidengusių. Už drabužius imdavo nuo vargdienų tiek, kiek norėdavo. Kitas ajentas turėjo gspadą, kur iszėjunai turėdavo laukti, kol jų neiszvež į Ameriką. Už valgį ir nakvynę taip-gi nežmoniszkai nulupdavo. Taip jau apluptus nabagėlius veždavo į Hamburgą, isz kur iszeina į Ameriką garlaisvis. Čia vėl prasidėdavo neiszpasakytas plėszimas už valgį, nakvynę ir kitus kelionės reikalus, na, o nabagai turėdavo laukti ir tylėti, budami agentų rankose. Potam, jaigu katram likdavo pinigų ant bilieto, už kurį taip-gi kur kas dangiaus reikėjo mokėti, kaip priguli, tai gerai — tas važiuodavo į Ameriką: katram-gi neisztekto pinigų, tas likdavo ant bruko be niekur nieko.

Tą visą plėszimą iszėjunų agentai atlikdavo ne visada su geru: kaip prireikdavo, tai taikė ir gasdinimą — ir net muszė. Sztai ką sakė ant provos liudinįkai: „prikalbinėjo mus iszvažiuoti — vertė mus pirkti bilietus Hamburgo ajencijoje — už bilietus liepė mokėti brangiaus, kaip prigulėjo — kankino mus, muszė ir apgaudinėjo visokiais budais.“ Dabar pamislykime, koks padėjimas vargdienio iszėjuno, likusio be skatiko pusiaukelėje, svetimame kraszte, tarp svetimų žmonių. Kaip jį turėjo graužti saužinė, kaip jis krintosi, kad įtikėjo vilojimams apgavikų, pardavė savo kruvinai uždirbtus turtus ir nežinia kaip juos praleido! O kiek vėl vargo turėjo nukęsti! Likęs be pinigų ant svetimo bruko ką turi daryti? Arba imties prie sunkiausio darbo, jaigu jį gaus, arba mirti isz bado, arba ubagaudams grįžti namon, jaigu ne taps įtupditu į ka-

linį, kaipo valkata. Nieks neiszsklausys, neprieglaus, nieks neužtars, nes tamsus žmogus nežinos ir kur kreiptis, nemokėdamas svetimos kalbos, o jaigu ir pasiskųsti galėtu, tai iszgirstu tiesiog: o ko atsivilkai? Kas ezion tavę szaukę?

Daug Galicijos žmonėlių turėjo patekti isz vieno vargo į kitą didesnį, nes agentai piktadarevo per du metų. Asz čia apsakiau tą dalyką tiktai pavirszium ir trumpai. Plaukai ant galvos stoja isz pasibjaurėjimo ir, rodos, negali tikėti, kad tarp sutvėrimų, ant panaszumo Dievo, atsirastu tokie besaužiniai, tarytum ne žmonės, kurie dėl savo pelno galėtu taip smaugti savo brolius ir klampiti į prapultį savo artymą.

Kas tokią szunybę galės padaryti daugiaus, jaigu ne žydas?

Tai-gi visi agentai, įtaise kanceleriją dėl monyjimo Galicijos žmonių, buvo visi žydai. Pasakysitė: kas per valdžios tenai, jaigų po jų akimis dedasi tokie dalykai? Teisybė, kiekvienam szitas dalykas puola į galvą. Bet atsiminkime, kad tuomi dalyku buvo užsiėmę žydai, kurie moka ir pataiko apsukti aplink reikalą. Ajantai papirko policiją, urėdnikus, ir galėjo atvirai viską daryti. O žmones vėl įmokino ir įbaugino taip, kad tie tylėjo, kaip žemė. Na ir per du metų žvėrys, žmonių skuroje, puto krauju ir prakaitu nekaltų galicijonų. Ant galo tiesos ranka dāsiekė piktadėjus ir suspaudė.

Lietuvoje, teisybė, gal nėra kancelerijos agentų, nuduodanczių urėdnikus valdžios pariunktus, dėl viliojimo lietuvių jieszkoti laimės Amerikoje, bet yra kiekviename mieste, o gal ir kiekviename kaime, atskirus gundytojai, taip-gi žydai, ir kitokiais budais prigaudinėja tamsius žmones.

Szimet grįžo isz Prusų panemune žmogus ir užėjo pas mano gerą pažįstamą praszyti duonos ir paszelpos ant tolesnio kelio. Žmogelis grįžo net isz Hamburgo ir sztai ką papasakojo: „Miestuose yra žydai, kurie vilioja bėgti į Ameriką ir pardavinėja szipkortės; mus buvo apie 20 vyrų, nusipirkusių po tokią szipkortę; buvome užmokėję kiekvienas po 60 rublių; kada nukeliavome į Hamburgą, tai dasižinojome, kad mūsų szipkortės perniek: mat žydas pats pridirbo szipkorezių ir jas pardavinėjo; tada, žinoma, kam da iszteko pinigų, paimtų isz namų, tai nusipirko gerą szipkortę ir nuvažiavo į Ameriką, o tie, kuriems pinigų neisztekto, iszsiskirstė, lyg paklydę, ir kaip kas iszmano grįžta namon: isz mūsų visų tiktai 6 nukeliavo į Ameriką.“

Gana bus szitų dviejų paveikslų, rodanczių, kokiais budais kvailus žmones prigaudinėja su Amerika visokie gundytojai. O yra da daug kitokių žinomų mums ir nežinomų prigavimo budų.

Dabar pasakysiu kelis žodžius apie padėjimą žmogaus neapszviesto, kelianjanczio į Ame-

riką. Na, tegul išsirengia į užmares mūsų žmogus, mokas tik lietuvisškai kalbėti. Kaip toks žmogus atras kelią, išmainys pinigus, pasiklaus kieno ko nors, nusipirks ką, papraszys valgyti ar gerti? Toks žmogus turi kreiptis prie žydo ir bučiuoti jam į ranką, idant butu kelionėje pravadyriumi. O žydas, nors mokėdamas vien tik žydiszškai varvaliuoti, viską suvuos, viską atras, susiszekės su visu svietu, net su medžiu, ar su akmeniu, kad tik už tai ką pelnys. Gerai da, kad pataikysi ant žydelio iš savo szalies ir da gero, o jaigu ne — tai tavę apvog, apsuks ir paleis nuogą svetimam kraszte. O tada kas bus? O tai taspat, kaip su augszcziaus minėtais galicijonimis, arba kaip su grįztancziu panemune žmogum.

Gal kas pasakyti: jaigu jau taip blogai butu, tai nieks išz prastų žmonių nė nenuėitu į Ameriką, o tiek nueina. Labai gerai. Bet visi žinome, kad vieni išzėjūnai grįžta, kiti lieka pusiaukelėje, o bet ne visi nukeliauja, nors visi paima išz namų pinigų užtektinai ant nuvažiavimo į Ameriką. O ir išz nukeliavusių ten nė vienas negalėtu prisiekti, kad nebuvo apgautu kelionėje.

Kaip matan, sziuomi žygiu da neužbaigsiu savo rasztelio. Da liko ant kito karto pasikalbėti apie laimę, kurią randa sziandien iszeiviai Amerikoje.

— v — k —

Vilkas ir Lape.

(Pagal Krilov'ą).

Laputė visztienos ik norui pririetus
Ir da tiek palikus, kad but antri pietus,
Po kupeta glustelė valandą menką.
Sztai, žiuri, svecziuosna pas ją Vilkas slenka.
„Žinai ką, kuma! vargas spaudžia:
„Szunes pikti, piemuo nesnaudžia;
„Tai ant tuszczios duszios velkuosi per dieną!
„Kad gaucziau nugrausztai kaulelį nors vieną!
„Jai nuo geradėjų pagelbos nelauktum,
„Tai imtum išz vargo sztai ir pasismaugtum!“
— Ar tai gal buti? — „Oi sakau teisybę!“
— Ak žinai, kumai, tu mano gausybę:
— Prietelians savo n'apleisui nė vieno!
— Na, valgyk sveikas — sztai kupeta szieno!
Apie visztieną Lapė neminėjo,
O Vilks nė szieno, mėsos malonėjo.
Ir pas kumutę nieko-gi stvėręs,
Dulino vėl sau nė valges, nė gėręs.

Mes kitiems taip-gi maloniai tą teikiam,
Kas nuo paczių mūsų visai jau atliko,
Arba dantimis ko pats neįveikiam.
„O saugok Dieve nuo tokio daviko!“

Pažerių Vincas.

Paisziniai anglimis.

Lenkiszškai paraszė H. Sienkievicz, į lietuviszką iszvertė J. — tis.
(Tąsa.)

Paskui krepiasi į sieną ir užmiegti, o — sakant tiesiaus — klejoja: pusiaumiegodamas, pusiau budėdamas, ir regimai vėl važiuoju greitąją Eskuriolan. — Mielas Serane! mylincziau mano! pati apziūrėsiu tavo ronas — kukžda karalienė. Serano plaukai sziausziasi ant galvos. Jauczia visą savo stovio striukobiznę. Kaip czia nepaklausyt karalienės ir kaip czia kartu pasiduoti geistinam apžiurėjimui? Szaltas prakaitas iszsimusze ant kaktos kaip nė lauktinai...

Nelauktinai karalienė praslypsta, duris pataukszt atsidaro su trenksmu ir stoja jose nėdaugiaus, nėmažiaus kaip pats Dom'as Josė, smurtas priesakys Serano. — Tu ko nori? Kas tu? — rėkia Seranas.

— Tai asz, Ropė! atsako suniurusiai Don'as Josė.

Zalzikeviczia prabunda antru atveju; Eskuriolas virsta isznaujo į jo grinczią; žvakė žiba, musė ant knato spraga ir sproguoja mėlynais laszeliais; duryse stovi Ropė, o už jo... kaip blusos ir apmirė: per pusiau atviras duris kiska snukį ir sprandą Murza.

Pamėklas-baidykla stelgia akis į poną Zalzikeviczią ir tartum szypsosi. Szaltas prakaitas isztikro iszsimusze ant smilkinų pono Zalzikeviczios, o į galvą jam tapt: „Ropė atėjo man sulaužyti kaulus, o Murza išz kitos pusės...“

— Ko judu abudu czia norit? — rėkia, persigandęs.

Bet Ropė deda ant stalo rublį ir atsiszaukia polingnai.

— Visogalis Rasztinike! asz atėjau dėl tų... liosų.

— Szelauk! — surinka Zalzikeviczia, atgavęs dvasią ir, kaip pasiutęs szoka ant Ropės, bet tuokart karlistinėje ronoje sugvožgė smarkszcziai, krinta todėl isznaujo ant priegalvių, leliuodamas: — ajė! ajė!...

III.

Maustymai ir „heureka!“

Žaizda apipuvo.

Regiu kaip gražias skaitytojas pradeda aszaras variti dėl mano karžygio, o dėlto pirma, neng kuri apmirs, skubinu pridėti, jogiai tacziaus mūsų karžygys nenumirė nuo tos ronos. Aplaimėta jam buvo da ilgai gyvėti. Ant pagalės, jeigu butų pasirinkęs, sulaužęs bucziau plunksna ir pabaigęs ant to pasakojimą, bet, nės iszliko, traukiu todėl toliaus.

Sztai-gi rona pradėjo almėti, bet netikėtai, virsto tai ant naudos Avigalvių kancleriui, o stojosi tas labai paprastai: isztraukė išz jo galvos teikimą dvasios, pradėjo todėl mislyti aizszkiaus ir tuojaus susiprato, kad ligszioliai darė vienus niekus. Nės tiktai praszaui klausyti. Kancleris ityžęs buvo į Ropienę, ir nėrą ką stebėtis, nės tai buvo moteriszškė, kokios nerasti visame Asilijos pakrasztyje — visoje pavietėje, norėjo todėl iszvietuot Ropę. Jaigu tikt sykį paimtų Ropę kariu-menę, kancleris galėtų sav tarti: „lydavok, iszszivilkę!“ Bet netaip lengva buvo, vietoje vaito sunaus, pakiszti Ropę. Rasztinikas yra galybė: priesz Zalzikeviczia nieks nedakazėjo tarp rasztinikų, tik ta buvo nelaimė, kad jis dalyke priėmimo vaiskan nepastaroji buvo instancija. Czia reikėjo turėti baladonę susargybe žemiszka, su komisija kareiviszka, su pavietės naczelniku, su sargybes naczelniku, kurios tai visos asabos suvis nė buvo interesavotos tame, idant vietoje Buragos sunaus apdovanoti kariu-menę ir karolystę Ropę. „Itraukt jį suraszuos rekrutų? o ką toliaus?“ klausinėjosi savę szaunus mano karžygys. Suraszai bus peržiurėti, o

kadangi metriškai tur buti pridėti ir kadangi sunku užimti Ropėi burną, — duos jam per nosį, numes da rasi nuo rasztinikystės ir gyva tuomet prapultis.

Didžiausi vyrai, gaszlumu judinami, darydavo niekus, bet tame tikrai jų didybė, jogiai jie susiprasdavo gana anksti. Zalzikeviczia tarė sav, kad prižadėdamas Buragai įtraukti Ropę į knygas rekrutines, padarė pirmus niekus; nueidamas pas Ropienę ir užpildamas ant jos ties mintuvais, — padarė antrus niekus; pergandėdamas ją ir jos patį liosais, padarė treczius niekus. O valanda išaugstijai kurioje vyras tikrai didis sako sav: „asz avigalvis“, atėjai tada tu ir dėl Avigolvių, atlekei kaip ant sparnų isz to kraszto, kur prakilnumas pervirszyja išaugstijai, nės Zolzikevczia aiszkiai yra sav pasakės: „esu avigalvis!“

Ar turėjo tacziaus mesti plianą dabar, kada jau aplyjęs ji krauju savo... (užsidegime pasakė: savo krutų); ar turėjo mest plianą, kada ji paszventinės ir naujintelėmis kortinėmis kelinėmis, už kurias da n'uzmokėjęs buvo Szuliui, ir marszkonemis, kurias pats nežinojo, ar buvo movėjęs porą kartų, ar ne. Ne ir niekadus!

Prieszingai, dabartės, kada prie projektų ant Ropienės prisidėjo dar užgaidas atkerszyt abiemdviem ir Murzai isz draugės, Zalzikeviczia prisiėkė sav, jogiai bus avidausa, jai Ropę ant to įpykio į purvą ne sudirbs.

Mislyjo todėl jis vieną dieną apie tarpus, mainydamas vilgyklas; mislyjo antrą dieną, mainydamas vilgyklas; mislijo treczą dieną mainydamas vilgyklas, ir... ar žinote, ką iszmislyjo? Sztai nieko n'iszmislyjo.

Ketvirtą dieną parvežė jam kancelerijos sargas isz Asilijos aptiekos diachelium; Zalzikeviczia isztėpliojo ant skuduro, pridėjo ir — kas per stebuklingi to vaisto darbai! beveik vienu sykiu suriko: „atradau!“ — „heureka!“ Tikrai kanors atrado.

IV.

Sziai daliai į virszugalvį galime padėti vardą: „Žveris žabanguose“. Į kelintą dieną potam — nežinau — į penktą ar szesztą, seklyczioje Avigalvių karcziamos sėdėjo: vaitas Buraga, lovinjikas Gamula ir jaunas Ropė. Vaitas ėmėsi už stiklo. — „Paliautumet velyk ginczyjęsi, kada nėra už ką — tarė vaitas.

— O asz sakau, kad prusas nevekiuos prancuzo — kalbėjo Gamula, trenkdamas kumszcia į stalą.

— Prusas gongalvis buklus — pertarnavo Ropė.

— Tai kas, ką buklus? Turkus padės prancuzui, o turkus yr drucziausis.

— Ką jas žinot! Drucziausis yra Gerabalda-Garibaldi.

— Jums, vage, galvoje apsivertė viskas... augstyn kojomis. O isz kur jūs iszraukėt Gerabaldą? — Kam jį isztraukt? Ar tai žmonės nepasakojo, kad kėlėsi jis Vysla su laivais ir su didele galybe? Tik alus Varszavoje nepatikęs, nes paprastas — namė geresnis, dėlto ir sugrįžo. — Neplianksztumet velyk tuszcziom. Kožnas szvabas tai yr žyds. — Juk Gerabalda ne szvabs.

— O kas? — Na, kas? tur but ciecorius! — A didelis iszmintinczius!

— Jus taipojau n'iszmintingesni! — Et iszgerumėt velyk, — tarė vaitas.

— Sveiks, kumai! — sveiks! — Haim! — Siu-lim! Iszlenkė visi trys, bet kadangi tai buvo mete prancuzų karo su prusais, todėl lovinjikas Gamula vela grįžo prie politikos. — Na, truktelkiva da! — tarė po valandai Buraga. — Sveiks! — Dekui! — Na, už jusų sveikatą!

Iszmetė vėl po vieną, ir nės gērė araką, todėl Ropė terksterejęs stikleliu į stalą, atsakė: „ale kad gers, tai gers! — Na, dar? — klausė Buraga. Pri-pilkite!“

Ropė sykis nuo sykio kaito, o Buraga dažnai pylė. O jus — tarė Ropė — nors ir žirnių kartį užsikeliat ant peczių viena ranka, bet bijotumėtės eit ant vainos.

— O ma ko bijotis? kad grumtis sykį tai grumtis. Gamula ant to: — kits mažas, o drąsus: kits didelis ir drutas, o bailus. — O, neteisybė! — sako Ropė, asz tai jau suvis ne bailus. — Bene kas jus ten žino!

O asz jums sakau — atvertė Ropė, rodydamas kumszcia, kaip kepalaitį duonos — kad tik jums riuktelcziau per strėnas, tai suirtumet kaip sena statinė.

— O rasi ir ne! — Norit pabandyt? — Duokit valiai pakajų — įsikiszo vaitas. — Ar jau muszitės, ar ką? Iszgerkime da po vieną. Iszlenkė isznaujo. Bet Buraga ir Gamula tik pavilgė lupas, Ropė gi magterėjo pilną stiklą — taip, kad kvapą jam užėmė. — Pasibucziuokit dabar — tarė vaitas.

Ropė, nevait pravirko apsikabinant ir bucziuojantis, kas rodė, jogiai jau gerai buvo įtvinijęs; paskui pradėjo bėdavoti, minavodamas tą stambų verszij, kuris atgal tam dvi nedėlės pastipės buvo vidunaktį tvarte.

— Ak! kokį tai verszij atėmė Dievas nuog manęs! szaukė gailaudamas. Na, neseilokit! — sako Buraga. Pas rasztinjką atėjo nuo rundo rasztas, kad rasi dvaro girios bus pavestos ukinjikas.

Ropė ant to: — Ir po teisybei! Ar tai pons sėjo giriją? Bet potam veliai pradėjo zvogti: ale kas do verszis buvo: kai karvei budavo duos niuksą, žisdamas, tai net jos pasturgalis į palubę kiukstelia.

— Rasztinjkas sakė... O kas rasztinjkas! perkirto rustingai Ropė: — pakiebelis ir gana! — Nevarinėtumet velyk kersztus! Na, truktelkime! Isztusztino dar po vieną. Ropė tartum susiramino ir aptrimęs, sėdo ant suolo, o toumi tarpu atsidarė durys ir pasirodė: zalia kepurė, pariesta nosis ir ožiszka barzdelė rasztinjiko. Ropė, kuris turėjo kepurę užverstą ant virszugalvio, tuo ją metė į žemę ir pasikėlęs praspaliavo: — Tegul bus pagarbijtas!

— Ar czia vaitas! paklausė rasztinjkas. — Czia! — atsakė trys balsai. Rasztinjkas prisiartino, o tuojaus ir Szmula su stikleliu arako priszoko. Zalzikeviczia pavuostė, susiraukė ir atsisėdo pas stalą.

Valandą visi tylėjo. Ant pagalės Gamula pradėjo: pon' rasztinjke!

Ko? — Ar tai teisybė linkai to szilo? — Teisybė. Tiktai ant praszyimo turite pasiraszit visa kuopa. — Asz nesiraszysiu, — atsiszaukė Ropė, kuris turėjo abelną su visais žmonimis pasibjaurejimą ant pasiraszimo savo pravardės.

— Valia, raszaisi, valia — ne, o kad nesiraszysi, tai nieko ir negausi. Kaip sau nori. Ropė pradėjo kasyti galvą, rasztinjkas gi atsikreipęs į vaitą ir lovinjką tarė balsu urėdiszku: — apie giriją tiesa, bet kiekvienas turi aptverti savo dalį tvora, idant nebutu ginczyų. — Tai jau ant tvoros reiks daugiaus iszmesti, negu verta giria, — įkiszo Ropė.

(Toliaus bus.)

Lietuvos istorija.

paraszė Lietuvos vaikas.

Tikejimas, kunigija ir apeigos tikejimiszkos.

Tauta lietuviszka, amžyje savo jaunystos, t. y. tukstanciai metų atgal, tikriausiai turėjo iszapžit vieną ėsybę, kaip darytoją visų daigtų. Pats vardas sutvetojaus „Dievas“, kuris žymi „szviesybių szviesybę“, ir įvardyjimai: „Vieszpats, Visogalis Sutvetojas“, kurie aprežia Jo savybės: ir kurie yra užsilikę nuo gilos senovės iki mūsų dienų, — patvirtina mūsų mēklįjimą. Bet ilginiui, jogiai tauta, persikylinėdama isz vienos vietos į kitą, kassyk papuolė tarp kitų gyvenimo įtarmių ir drauge buvo iszstatyta ant įvairuojancio priegimties veiksmavimo, priegtam-gi buvo suvargita tuleropų likimų, todėl nejauciamai pradėjo laipsniais perkeist savo permanymus apie pasaule, tvertie ir telktie greta Sutvetojo kitas dievystės, kurių žinioje yra visoki žmogaus gyvenime apystoviai. Su laiku Augszezciausia Esiybė iszmanyme jauslios ant įspaudų liaudies stojosi aplaimėjimu, kuris valdo likimu dievų ir žmonių. Isz czia kilo szvankus surinkimas dievų, rēdanczių svietu. Pirmyksztis vardas „Dievas“ buvo praplēstas ir paverstas ant vardo paprasto, kuris turėjo žymetie ėsybę, turinczią tam tikrą dalinįkystę rēdyme svieto, kiekviena-gi dievystė gavo įvardyjimą, atsakantį pagal savo valdžią ir pagal savo budą. Ir taip: Praamžinas, esantis pryszakyje dieviszkos herarchijos, buvo dievų dievu ir darytoju visos pasaulės; jis buvo be pradžios priesz amžius ir bus per amžius be pabaigos. Po parankavojanczia valdžia szio augszezciausio dievo rēdē svietu trys vyriausi dievai: Perkunas, dievų karalius ir ponas ant visos prigimties; Andrupats, vandenų valdytojas, ir Pikulis arba Pragartis, pragaro dievas arba kankītojas duszių žmonių nusižengusių. Szalia trijų vyriausių dievysezių eina isztisa eilia dievų, dievaiczių ir dvasių-globėjų, kurie visi buvo sutverti įsiveidinime liaudies dėl kiekvieno gyvenime apystovio.

Ant padarymo tokio didelio skaitliaus dievysezių pas lietuvius, turėjo įtekme prigimtis tų szalių, kurios buvo jų apgyvėtos; placzios marios, begalinis skaitlius ežerų, nepereinamos klampynės, pelkės ir rudynai, traszkanczios girios, cziudnybės girinių žvėrių ir slankiojanczio gyvio — visas tas darė prigimtį baugia ir paniurusia, o smarkiai sutremianczia iszmanymą necivilizavotos tautos. Visas gyvenimas žmogaus, visi jo darbai ir žingsniai, betarpiniu budu, buvo rēdomi ėsybių antprigimtinių, gerų ir pikty, kurias privalu buvo nulenkti palingnumu ir aukomis. Isz visų gaivalų augszezciausiai garbinama buvo ugnis, kuri rusėjo ant aukurų įvairių dievysezių, po akia kunigų ir kunigijų.

Norint dugne lietuviszko tikėjimo galima yra rasti nekurį nuožmumą, vienok-gi jų religijoje yra regima visur ir pirmuonė doriszka. Kora ir nagrada ateinancziam gyvenime už darbus szime sviete buvo vienu isz vyriausių dogmatų tikėjimo lietuvių. Pamokynimai svieto, skelbiami kunigų, užmena gyvą krikezionystę. Kiekvieną kartą, kada tik kunigas atsirado tarpe žmonių, visur garsino sandarą ir sudrugimą, gyrė svetingumą, dėl vyresnių paklusnumą, o pirmiausiai dorą paprocziuose. Todėl nė viena tauta, gadynėse stabmeldystės, negali pasigirti tokiu viežlybumu moterų ir abelnai blaivyste, kaip tauta lietuviszka. Kunigai galėjo džiaugties isz to, kad svietas jiems tiki ir juos voravija už jų paveikslingą gyvenimą, negobumą ir greitą neszimą dvasiszkos pagelbos liaudžiai.

Visas sudavadijimas stabmeldiszkos religijos lietuvių, kaipo-gi ir surėdymas kunigijų, buvo pastatyti ant taip tvirtų pamatų, kad darė lyg uolą, į kurią susikulė visoks apasztaliszkas skelbimas kikszezcionystės. Dėlto tai vienos lietuviszkos tautos, gindamos savo tikėjimą ir liuosybę, suvis dingo nuo pavirsziaus žemės, kitos-gi, norint, po prievarta nepergalimos reikmės, buvo priėmę kikszezcionystę, vienok n'iszsizadėjo savo seno tikėjimo, kuriame perbuvo daigtais beveik iki galui 18-to amžiaus.

Idant duot skaitytojams nuomonę apie dievystes lietuviszkas, isz didelio jų pulko, parodysimė keliolika.

Praamžinas. Kaip pats įvardyjimas rodo, buvo tai ėsybė praamžina, kuri davė pradžią amžiams, ir rankomis kurio buvo leistas visas svietas. Praamžinas turėjo savo rankose linkimus žmonių, pasaulės ir paczių nevat dievų. Palatai jo buvo dangaus augsztybėse, o jo valdžia rēdē dangų, žemę, vandenį ir visokius sutvėrimus gyvenanczius žemėje ir ant pavirsziaus jos

Perkunas. Po dievo sutvetojo pirmą vietą užėmė Perkunas. Galingi pritikimai prigimties ir kilanczios isz czia pasekmės, buvo jo žinioje ir valioje. Jis davė debesis, siuntė bangas, vėjus ir vėtras, ore mētė žaibus, o savo smarkų narsą apreiszkę griovimu ir perkunijomis. Norint savo rankoje laikė taip galingą valdžią, vienok tai nebuvo dievas, kuris daro žalą visiems, o tik nuodėmetiems. Didžiausiu jo paszaukimu buvo varyti į pragarą velnius, kaipo naikītojus ir prieszinįkus visokių gerų daigtų. Isz czia mes matome, jogiai Perkunas ne tik buvo dievu korojanczių nuodėmetus, bet drauge buvo apginklu ir iszganytu gerųjų nuo velnio. Tankiausiai jis buvo įveidytas paveiksle vyro... vidutinio amžio ir grumtelno sudėjimo, su pakelta augsztytyn ranka, kurioje laikė titnagą; nuo galvos jo muszėsi

angsztyr ir į szalis lyg liežuviai liepsnos ir spinduliai szviesos. Tarpe visų dievų, Perkunas gavo didžiausią ir szvankiausią garbę: turėjo sau pastatytą szventinyczią ir aukurus ir daugelyje vietų paszvēstus elkus. Jam buvo paskirta viena diena nedėlioje, butent pėtnyczia (pertnyczia), kuri buvo skaitoma už dieną szventą pas lietuvius. Kasdien didėlėse szventinycziose, kunigai dėjo jam aukas, o vyriausias kunigas Krivių Krivaitis turėjo jo paveikslą ant savo pontifikalizskų rubų padarytą. Jo stabas buvo pastatytas Ramavoje ir užėmė tarpinę vietą tarp stabų Andrupaczio ir Pikulio. Isz tarpu didelio skaitliaus maldų, atneszamų Perkunui, tankiausiai buvo atkartojama szii:

„Perkune dievaiti!
Nemuszkie žemaiti,
Tiktai muszkie gudą,
Kaipo szunį rudą!“

Adrupats, kronikorių vadinamas Atrimpos. Buvo tai dievas marių ir visokių vandenių, ant pavirsziaus žemės esanczių. Jo ženklų buvo bonia (urna), pripildyta vandeniu ir uždegtą pėdu rugių, kurioje buvo laikomas szventas žaltys. Jis buvo skaitomas už globėją laivunų (mariokų) ir davėją derėjimų. Kaipo auka — jam buvo atneszami rugiai, o pirmiausiai deginamas gentaras, kaipo geriausias vaisius jo karalystėje, t. y. vandenyje. Jo stabas stovėjo szventinyczioje Ramavos, kairioje pusėje Perkuno, paveiksle žalczio, keliomis eilėmis suriesto. Žaltys buvo isz vario su galva jaunikaiczio, apvainikuota karunos. Ant vienos prusų vėlavos buvo jis įveidžtas paveiksle jaunikaiczio, turinczio galvą, varpomis apvainikuotą; taipogi ir czia stovėjo kairioje pusėje Perkuno. Kunigas, kuris turėjo dėti ant jo garbės aukas, taisėsi prie szios iszkilmės tridieniniu savęs alkynimu.

Pikulis arba Pragartis. Dievas szitas buvo skaitomas už valdytoją karalystės po žemę esanczios arba pragaro, ir už rėdantį likimu numirusie nuodėmetų žmonių. Jis buvo įveidžtas paveiksle senio su žila barzda, iszblyszkusiu gyminiu, užkiutusiomis akimis ir su galva, aprishta balta skara. Bijojosi jo visi, o ypacz moters ir vaikai. Jaigu kokia dermė patraukė ant savės dievų narsą, tai, pagal tų dienų tikėjimą pas lietuvius, kam isz tos dermės nė pasirodytų Pikulis, tas buvo ženklų, jogiai dievai reikalauja aukų. Kad daromos aukos neatmaldavo nuo baisių atsilankymų jojo, tada privalu buvo szaukties prie krivio ir praszyti rodos. Szis-gi, tokiuose sykiuose, iszguldydamas valią dievų, reikalavo žmogiszkos aukos ir rodė asabą, kurio galva turėjo but paguldyta pakojose stabo Pikulio. Paskesniuose amžiuose szii baisi auką buvo užstojama

krauju kunigo, kuris, padaręs sau žaizdą rankoje, isztekino kelis szlakus ant aukuro, priegtam da buvo paguldoma ant tojo aukuro galva betkokio verszio. Pikulis buvo dideliai piktas, todėl jis buvo skaitomas už padarytoją visokios nelaimės. Jis atsiunte ant žmonių nuopolių ir negandas, buvo karalium duszių mirusių ir kankino pekloje nusizėngėlius. Ženklu jo buvo trys kiauszės žmogaus, jaezio ir arklio. Pats Krivių-Krivaitis nesziojosi su savim antyje jo stabelį.

Perkunas, Andrupats ir Pikulis darė szventą traicę religijoje lietuvių. Vyriausioje szventinyczioje Ramavos stovėjo drauge stabai szii visų trijų dievų: Perkunas buvo vidury, po kairia ranka Andrupats, o po deszine Pikulis.

Žeminikas (kronikorių žiemienikas), kitaip kurikas, o pas Prusus kurkas. Tas dievas, kad ir po įvairiais vardais, turėjo vienokią valdžią ir vienokią paszaukimą, su tuom tik skyriu, jogiai pas prusus buvo jis skaitomas už apginėją nuo prieszsakių. Buvo jis dievu, perdėtiniu derėjimų žemės, globėju namų ir abelnai visos szalies. Po jojo globa buvo visokie žemės vaisiai, reikalingi maistui dėl esybių gyvuojanczių. Todėl atneszamos buvo jam aukos iš pirmuonių derėjimo žemės vaisių, sužuklavymo ir sumedžiojimo, o taipogi gyvo prievaisiaus naminio. Aukos jam buvo sudedamos laike taip vadinamos: „Didėsės szventės“. Už didžiausią garbę, dėl szio dievo, skaitoma buvo: laikyt namuose žalczius ir girdyti juos pienu. Prusuose — jis buvo vienu isz labiausiai mylimų dievų, o garbinamas buvo vietoje sziantien vadinamoje „Heiligenbeil“, t. y. szventas kirvelis*), o angszeziaus „szventa vieta“. Ant szventos vietos buvo szventinyczia, o joja stabas Žeminiko, prieszais kurį rusėjo amžina ugnis. Stabas tas priesz „dideję sventę“, kuri sukako po suvalymui visų javų, spalų mėnesį, buvo sukuliamas ir buvo padaromas naujas. Tas dievas daugiausiai buvo įkyriu kryžiokams, dėlto, jogiai prusai, perimti dėl jo didelių pagerbimų ir nusitikėjimu, visados ir visur siunte maldas jop, praszydami atkerszyjimo branytojams ir lupikams, ir po jo globėjimu pastiptiniausiai kariavo. Dėlto-gi ir ant vėlavų kariauninių buvo iszraszyta szitas maldavymas: „Dieve Kurke! supykęs isztikk tuos spaudytojus!“

(Da ne viskas).

*) Pradžia įvardijimo „szventas kirvelis“ kilo tokiu budu: kad kryžiokai apėmė apielinę vadinamą „szventą vietą“, vyskup Anzelmas paliepė sugriauti szventinyczią Kurko ir parkirsti szventą aržuolą; tada vienas isz kirtikų pasizeldė. Prusai priimdami szii priepuolį už kerszyjimą dievo, kirvį, kuris padarė žaizdą, pradėjo deivytie ir garbę jam atiduotie ant gruvėsių senos szventinyczios, po vardu „szventas Kirvelis“. Kryžiokai po gana ilgą laikui, toje paczioje įkurė pilį ir davė vardą deivavimo kirvelio „Heiligenbeil“.

Pramanyti mėšlai, užturintieji savyje koki-nors maistą.

Ikiszioliaik mes vis kalbėjome tikrai apie tikrus mėšlus, t. y., apie tokius mėšlus, kurie daduoda dirvai visus reikalingus dėl augmenų maistus, prietam da ją suszildo ir iszakyja (nedaleidžia žemei susigulėti). Bet da yra ir tokie mėšlai, kurie neužturi savyje visų reikalingų maistų, nesuszildo žemės ir jos beveik suvis neiszakyja; tokie mėšlai vadinasi **pramanytais mėšlais**.

Reikia atskirti dvejopus pramanytus mėšlus: vieni užturi savyje tikrai kokį vieną maistą, o daugiausiai du, reikalingų dėl augmenų; kiti-gi jokio maisto neužturi, bet už tai-gi jie padeda pasileisti vandenyje tiems maistams, kurie jau yra žemėje, o kurie kitokiū būdu nebutu galėję pasileisti vandenyje ir pertai nebutu galėję maityti augmenis.

Kadan-gi pramanyti mėšlai jau pradeda platintis ir tarp lietuvių ukininkų (o toliaus, galima tikėtis, da ir labjau prasiplatys), pertai neatbutinai reikia ir apie juos nors trumpai pakalbėti. Pradesiu nuo pramanytų mėšlų, užturinczių savyje kokį-nors vieną maistą.

Szitie pramanyti mėšlai, kaipo užturintieji vieną maistą isz tų trijų svarbiausių (ar amonijų ar fosforinę rugsztį ar pataszį), iszbarstyti po lauką, daduoda jam tą maistą, kurį turėjo.

Isz szito jau lengva suprasti, kada galima szituos mėšlus vartoti. Jaigu mes sėtume arba sodjume kelis metus pagret ant vienos ir tos paczios vietos tokius augmenis, kurie labjauisiai reikalauja tikrai vieno maisto, o kitų visai mažai sunaudoja, tai tokioje žemėje pirmiausiai pritraktu tikrai vieno maisto, kitų-gi joje da butu ikvaliai; tokiam atsitikime labai užsimoka dadavimas žemei pramanyto mėšlo, užturinczio savyje tikrai tą vieną maistą, kurio jau žemėje nėra. Bet jaigu augmens sunaudotu dų maistų, padėkime amonijų ir fosforinę rugsztį, treczio-gi (potasziaus) da butu žemėje ikvaliai, tai tasyk jau dadavimas vieno pramanyto mėšlo suvis neužsimokės: reikia neatbutinai sykiu daduoti dų pramanytų mėšlų, idant tų abiejų maistų vėl butu žemėje ikvaliai.

Ukininkas, kuris gali turėti ikvaliai tikro mėšlo, apsieis ir be pramanytų mėšlų; tas-gi ukininkas, kuris savo locu tikru mėšlu negali gerai įmėžti savo lauko, kuris prietam negali tikrų mėšlų ir nusipirkti, gerai darys, jai vartos ir pramanytus mėšlus. Norint vienok apturėti tikrą naudą isz pramanytų mėšlų, reikia pirmiaus iszbandyti, idant žinoti, kokie isz pramanytų mėšlų labjauisiai tinka dėl pagerinimo

lauko. Tą bandymą reikia tokiu būdu atlikti; ant dviejų szmotelių žemės, vienokio didumo ir vienokio gerumo, sėjame kokius-nors javus; ant vieno szmotelio reikia pasėti javus be pramanyto mėšlo, o ant kito su pramanytu mėšlu; užaugus javams pamatysime, ar pramanyti mėšlai atneszė kokią naudą, ar ne. Suprantamas dalykas, kad jais tikrai tasyk galima pasinaudoti, kada iszleisti ant nupirkimo jų pinigai su nuoszmeziais (procentais) bus sugražiti tuomi pervirsziu javo, kurį apturėjome nuo szmotelio lauko, pagerito kokiu-ten pramanytu mėšlu.

Galime apturėti naudą, jai daduosime varpiniems javams kaulinių miltų, guano isz Peru,* salietros isz Chili*) (skaitik Czili); Daržovėms (bulvėms, barszeziams irk.) salietros isz Chili ir superfosfatų. Anksztiniems javams (žirniams, vikiams, pupoms) ir dobilams pataszinių mėšlų — medžio pelenų ir gipso. Pievoms potaszinių mėšlų ir kaulinių miltų.

Beveik visi pramanyti mėšlai, prigulintieji prie szito skyriaus (t. y. prie užturinczių kokį-nors maistą), apart to, kad jie daduoda kokį-nors maistą, da pagerina dirvą ir tuomi, kad jie padeda pasileisti vandenyje kitiems maistams, jau esantiems žemėje.

Pakalbėsime dabar atskyrium apie kiekvieną isz pramanytų mėšlų, prigulinczių prie szito skyriaus, t. y. prie užturinczių kokį-nors maistą.

I. Azotiniai mėšlai, t. y. pramanyti mėšlai, užturintieji savyje amonijų arba azotą,*) isz kurio amonijus susideda.

Tarp azotinių mėšlų pirmutinę vietą užima **salietra isz Chili**, kuri tinka dėl visokių laukų, jaib tikrai gerai iszdirbtu ir įmėžtu; jai mes daduotume salietrą neiszdirbtui ir neįmėžtui laukui, tai tikrai da arsziaus lauką pagadintume.

Salietrą isz Chili reikia iszvēžti ant lauko pavasaryje; rudenyje negalima daduoti salietros laukui dėlto, kad rudenio ir pavasario lytus visą ją lengvai iszplautu isz žemės taip, jogiai visai mažai jos tektu augmenims. Tikrai turint kietus laukus, tai da galima ir rudenyje daduoti salietros kvieceziams ir rugiams: bet tasyk rudenyje duodasi kokia penkta arba ir deszimta dalis paskirtos duosmės, likusia-gi dalį reikia pavasaryj iszbarstyti po kviecezius arba rugius.

Salietrą isz Chili reikia daduoti dirvai pa-

*) Peru ir Chili yra tai žemės Pietinėje Amerikoje.

**) Azotas yra tai gasas taip, kaip ir amonijus, bet tikrai jis neėda taip akių, kaip amonijus. Jo labai daug yra ore; taipos-gi jis randasi ir žemėje nekuriuose sujungimuose, kaip va salietroje isz Chili ir kituose. Azotas yra ir amonijuje.

vasaryje kuoankszcziausiai, nes ji pervelai daduota nepagerina lauko.

Ant margo lauko reikia iszvežti nuo 72 iki 120 svarų (nuo 30—50 kылlogrammu). Nuo duosnių, didesnių kaip 120 svarų jau iszgula javai.

Galima vartoti szitą salietrą dėl visokių javų, o labjausiai ji patinka kviečiams ir miežiams. Vikius, žirnius mažai ji tepagerina; suvis-gi nepagerina dobilų.

Iszvežus ant kietų laukų reikia ją negiliai aparti, o ant lengvų tiktai iszakėti.

Jaigu isz pavasario rugiai, o ypacz kviečiai visai blogai iszrodo, tai galima juos pagerinti su salietra. Salietros tasyk imame nuo 25 iki 50 sv. ir gerai ją sumaiszome su dviguba kiekybe smylezių (pieskų). Iszakeję kviečius, iszbars-tome po juos taip pritaissyta salietrą.

Salietros isz Chili, daduotos žemei, isz-tenka tiktai ant vienų metų; antruose me-tuose jau jos dirvoje nė trupucio nėra, nes ta, kas da gali likti nuo javų pirmą metų, vanduo iszplauja ir nusinesza giliai į žemę, kur jau jos nepasieke augmens su savo szaknėmis.

Salietra per ilgus metus vis su didele nauda gali buti daduodama dirvai.

Po salietrai isz Chili eina **amonijines druskos**, kurios užturi savyje amonijų.

Amonijines druskas daduoda rugiams ir kviečiams rudenyje priesz patį sėjimą. Ant margo jos imasi apie 240 sv. (apie 100 klgr). Iszsėjus amonijines druskas ant kietų laukų, reikia paskui tiktai iszakėti, iszsėjus gi ant lengvų galima negiliai aparti.

Apart szitų dviejų pramanytų mėslių, — sa-lietros isz Chili ir amonijinių druskų, yra da ir daugiaus azotinių mėslių, kaip vą: miltukai isz kraujo, miltukai isz mėsos, miltukai isz odos, (skuros), miltukai isz ragų, nagų ir plaukų ir kiti. Szitie azotiniai mėsčiai re-tai vartojami. Juos padaro ant tam tikrų fab-rikų. Jaigu pas ukinįka rastusi koki nors isz szitų atliekamų daigtų, isz kurių fabrikos padaro miltukus, tai tegul jis juos sunaudos dėl įtai-symo miszinio, kaip tai buvo pasakyta № 4 „Ukinįko“.

II. Fosforiniai mėsčiai, t. y. prama-nyti mėsčiai, užturintieji savyje fosforinę rugsztį, — vienokiai tinka dėl visokių augmenų: ir dėl javų ir dėl daržovių. Vieni szitie mėsčiai negali pagerinti dirvos: juos neatbutinai reikia daduoti žemei sykiu su azotiniais mėsč-lais, kaip va salietra isz Chili, arba amonijinė-mis druskomis. Tokiame atsitikime fosforinių mėslių reikia imti trissyk daugiaus, nė azo-tinių, ir gerai sumaiszius daduoti javams.

Tarp fosforinių mėslių svarbiausiais yra **kauliniai miltai**, kuriuos sumala isz kaulų ant tam tikrų fabrikų. Pas mus Lietuvoje vaiks-zcioja po kaimus žydai, kurie superka kaulus ir gabena paskui juos ant fabrikų. Vienok parda-vinėti kaulus asz nerodyju, nes isz jų galima didesnę naudą apturėti smulkiai sutrupinus ir su-metus į miszinį (žiur. № 4 „U—o“).

Kauliniai miltai labjausiai tinka dėl juod-žemių ir neperdaug sausų szilainių; jie niekados nepageris sausos dirvos ir da tokios, kuri neteko amonijaus ir potasziaus.

Kauliniais miltais galima arba tiesiog isz-barstyti dirvą, arba, da geriaus, juos pirmiaus atsakancziai pritaisyti ir paskui tiktai bars-tyti. Pritaizo-gi juos tokiu budu: nupirktus kaulinius miltus keliomis nedėliomis paberia kluone ant grendymo, sumaiszo su szaszlavomis ir aplaisto mėsžlinėmis srutomis, arba nors van-denių; per kokias 2—3 nedėlias reikia vis juos tolydžio gerai permaiszyti, užlaikant juose visa-dos drėgnumą; praėjus tam laikui sumaiszo juos da su sausa žeme ir paskui jau iszbarsto po lauką.

Kadan-gi kauliniai miltai turi ilgai gulėti žemėje, pakoliaik jie joje persimainys ir gales jau tapti maistu, pertai ir juos reikia barstyti rudenyje keliomis nedėliomis priesz sė-jimą rugių ir kviečių, idant jie iki pavasa-riui paspētu persimainyti ir maityti javus. Jaigu mes iszbarstyume juos pavasaryje, tai jokios naudos neapturėtume, nes javai jau butu ir nu-nokie, o kauliniai miltai da nebutu persimainę.

Iszbarszczius kaulinius miltus, reikia juos negiliai aparti, idant miltai lygiai susimai-szytu su visu tuomi pavirszutiniu sluogsnio žė-mes, kuris turės maityti javus; jaigu mes užsi-manytume iszbarstyti lauką kauliniais miltais taip pritaisytais, kaip buvo aukszcziaus pasa-kyta, tai galima butu juos ir giliaus aparti.

Kaulinių miltų ant vieno margo imasi nuo 400—500 svarų. Javai jų per vienus metus nesunaudoja, bet jie sykį daduoti esti žemėje ir gali maityti augmenis mažiausiai per dų metų, o kaip kada ir per tris.

Kauliniuose miltuose yra da truputis ir a-zotinio mėslo, pertai ir jaisiais vienais isz bė-dos galima užmėžti dirvą, vis-gi jau geriaus bus jai ir prie jų damaiszysime azotinių mėslių.

Tarp fosforinių mėslių tankiai yra varto-jami taip vadinami **superfosfatai**, kurie užturi savyje jau gatavą maistą fosforinę rugsztį, per-tai ir nereikalauja žemėje persimainyti, kaip kauliniai miltai. Superfosfatai yra tai smulkus miltukai, kuriuos apturi isz akmenų vadinamų fosforitais. Nekuriuose vietose, kur yra labai

daug tų fosforitų, renka juos ir ant tam tikrų fabrių, perbirba į superfosfatus.

Superfosfatus neatbutinai reikia daduoti sykiu su azotiniaiais mėsžlais, arba nors tokių dirvai, kurioje yra ikvaliai amonijaus, nes kitokių būdu iš jų neapturėtų jokios naudos.

Labjausiai užsimoka dadavimas superfosfatų (žinoma sykiu su azotiniu mėsžlu) vasarajui pavasaryje. Superfosfatai tinka tikrai dėl kietų laukų.

Išbarszczius superfosfatus reikia tuojaus aparti, idant jie gerai ir lygiai susimaiszytu su žeme; superfosfatus reikia giliaus aparti, ne kaulinius miltus.

Superfosfatų imasi ant margo apie 700 sv.

Yra da vartojami szie fosforiniai mėsžlai:

Fosfatas, užturintis savyje labai daug fosforinės rugszties. Jis labjausiai tinka dėl lengvų laukų, kaip szilainės, durpės, smiltynai ir kiti. Jo imasi ant vieno margo apie 240 sv. (100 klgr.).

Fosforitai (akmens) tikrai sumalti į smulkius miltukus, o suvis neperdirbti į superfosfatus. Jie gali pageriti tikrai durpinius ir rugszczius laukus.

Guano yra tai izmetos paukszczių, užgyvenusių nekurias marių salas ir vakarinius pakraszczius pietinės Amerikos. Jaigu guano paeina iš sausos vietos, t. y. iš tokios vietos, kur labai retai lyja, tai jis da užturi savyje ir amonijų, nes jo vanduo neiszplovė. Tarp tokių guano geriausias yra guano iš Peru. Szitą guanų reikia vartoti be azotinių mėsžlų. Ji smulkiai sutrupinę iszsėja ant lauko ir giliai aparia. Imasi jo ant vieno margo nuo 250—500 sv. Kiti guano paeina iš drėgnų vietų, neužturi savyje amonijaus (nes vanduo iszplovė) ir pertai turi buti daduodami tikrai sykiu su azotiniu mėsžlu. Dabar guano jau vis recziaus atsitinka prekystėje, kassyk vis darosi brangesnis, pertai ir pas mus labai retai kas jį vartoja. Guano labjausiai panesza ant izmetų naminių paukszczių.

II. Potaszinių mėsžlu yra gana daug. Pigiausias iš jų ir tankiausiai yra vartojamas **Kainitas**, kurį kasa iš žemės Statfurte (taip vadinasi vieta Vokietijoje) ir Kalusze (Lenkijoje) ir paskui ant fabrių sumala į miltukus.

Potaszinius mėsžlus reikia vartoti dėl pagerinimo tikrai smiltynų ir durpinių laukų. Moliuose ir juodžemiuose visados yra ikvaliai potasziaus, pertai ir jiems nereikia dadavinėti potaszinių mėsžlų. Potaszinius mėsžlus tankiai vartoja dėl pagerinimo pievų. Smiltynus (pieskynus) galima mėžti vienu tikrai kainitu, be gyvulių mėsžlo, ir javai derės.

Potasziniuose mėsžluose beveik visados yra

nuodai (chliorkė ir kiti), kurie gali vodyti augmenims; pertai potaszinius mėsžlus visados daduodame dirvai rudenyje, idant iki pavasariui vanduo spėtu iszpłauti visus tuos nuodus. Potaszinius mėsžlus galima daduoti tikrai tai dirvai, ant kurios pavasaryj sėsis vasarojas. Labai naudinga jaisiais, išz rudenio, apibarstyti dobilienas ir pievas. Suvis neužsimoka dadavimas szitų mėsžlų kviecziams, rugiams, bulvėms, barszcziams ir kt.

Geriausiai yra lygiai ir gerai sumaiszyta potaszinį mėsžlą su žeme arba smiltimis barstyti po lauka ir, norint, da galima ir aparti.

Kainito imasi ant vieno margo ne mažiaus kaip 720 sv.; mažesnės duosnės nepagerina lauko taip, kaip tai prigulėtu.

Labai yra naudinga potasziniaiais mėsžlais apibarstyti gyvulių mėsžlą tvartuose, mėsžlavietėse ir misziniuose; mat potaszinis mėsžlas, kaip ir gipsas, nedaleidžia iszsigaruoti amonijui.

Kiti prie potaszinių mėsžlų priskaito ir pelenus, bet mes juos, kaipo užturinczius apart potasziaus ir kitus maistus, priskyrėme prie svarbjiausių mėsžlų.

Ateinancziame numeryje ketinu pakalbėti apie pramanytus mėsžlus, padedanczius maistams pasileisti, ir apie taip vadinamus „žalius mėsžlus.“

J. St. Augys.

Apie visą ką.

Ar sniegas naudingas laukams ir sodui?

Sniegas ant lauko, tai kaip drabužis ant kuno; jis neduoda žemei perdaug atszalti ir pertai saugti nuo szalczio visokius augalus. Geriausia laukams, kad smagiai pasninga iszpat pradžios žiemos, neužstojus dideliems szalcziams. Užnikus tokiems szalcziams be sniego, žieminiai javai arba visai pražusta, ar užauga reti ir menki. Vienok negerai teipgi, jaigu vietomis prisninga perdaug, nės tada sniegas pavasaryj perilgai užsilaiko ant lauko ir ant galo, umai tirpdamas ir užduodamas daug vandens, iszardo ir perdaug nuplauja dirvą. Sniegas apsugti nuo szalczio ir medžių szaknis. Užtaigi gerai butų, pradėjus szalti, sustuminėt sniegą ant medžių, ypacz jaunų medelių szaknų, tik pavasaryj tuos sniegus vėl reikia nukasinėti, kad duot aplink medelius žemei greicziau suszilti nuo saulės spindulių. Sniegas naudingas laukams ir sodui dar ir todėl, kad sutirpės palieka ant žemės szioķį-tokį mėsžlą. Mat, sniegas, nors ir iszrodo aiszkiai baltas, o vienok sutirpės visados pavirsta į drumstą, juosvą vandenį. O tai pa-

eina sztai isz ko: ore visados maiszosi visokios dulkės, pakilusios nuo dirvų, kelių, sausų mėslynų ir kitų vietų. Krisdamas isz oro, sniegas parnesza tas dulkes ant žemės ir užkreczia jomis dirva. —

Medžių lapai, kaip mėsžlas. Nukritusius rudenį medžių lapus kartais, sugrėbste sukurina. O tai negerai, nės-gi medžių lapai tai geriausias mėsžlas sodui ir daržams. Ytin geras mėsžlas pasidaro isz lapų, jaigu sugrebszczius į kruvas, įmaiszyt į juos, kad ir nedaug, kalkių ir paskui retkarcziaus aplaistyti srutomis. Jaigu vienok kas negalėtų szitaip, tai tegul sukrauja lapus į kruvas sąmaisziui su žemėmis teip, kad eitų sluoksnis lapų ir taip toliau. Juo ilgiau lapai szitaip sukrauti, gauna pagulėt, juo geresnis isz jų pasidaro mėsžlas. Miszkuose lapai daugiausiai ir priduoda žemei trąszos. Nestebėtina todėl, kad kitose szalise pati vyriausybė draudžia isz girių gabenti nukritusius lapus. Pasakoja, kad dar praėjusiame amžyje vienoj' vietoj', Vokietijoje, žmonės prasimanė sudžiuvusius lapus gabent isz girių ant dirvos. Girios toj' vietoj' pradėjusios smarkiai nykti. Tada valdžia uždraudus imti isz girių lapus ir girios, neilgai trukus, vėl pasitaisiusios.

Gera sėti maiszyta sėkla. Žinoma, kad maiszyta gyvulių veislė buna dažnai daug geresnė, nekaip gryna. Taippat, matyt, atsitinka ir su javais: maiszyta sėkla gali iszduot daugiau, nekaip kiekviena įmaiszytų sėklų skyrium. Pasakoja, buk vienas gudų turtinikas netyczia su-maiszės sėklą dviejų veislių kviečių ir tokia sėkla užsėjęs dalį lauko. Kviečiai tos dalies lauko iszdavė daugiau, nekaip kitose dalise, kurios buvo užsėtos gryna, nemaiszyta sėkla, nors žemė buvus visur vienokia. Patėmyjęs tai turtinikas, kitą metą tyczia atskyres tris deszimtines (deszimtinė isznesza per pusantro margo) vienokios žemės: pirmą deszimtinę užsėjęs kviečiais vienos veislės, kitą — kitos, o treczią užsėjęs maiszyta isz tuodvieju abiejų sėkla. Pirmoji deszimtinė iszdavus 48 pudus javo, antroji 50, o treczioji, kurią buvo užsėjęs maiszyta sėkla, iszdavus 57 pudus. Taigi, maiszyta sėkla iszdavė javo daugiau, nekaip kiekviena įmaiszytų sėklų paskyrium. Nekenktų pagal tai, kad pabandytų kas ir mūsų kraszte užsėti sklypelį lauko maiszyta sėkla. —

Apie kalnų auksztumą ir jurių gilumą. Sutvertojas padalino žemės pavirsziu į dvi dali: į sausą plotą ir vandenį; vandeniui vienok apsemde didesnę dalį žemės. Mums, lietuviams, teko apsigyvėti paskutinai ant lygių žemės plotų. Toki-pat lygus plotai tėsiasi ir aplinkui Lietuvų szalį. Bet ant žemės daug yra ir visai kitokių szalių, kur perdēm tėsiasi kalnai,

vietomis augsztesni, kitur žemesni. Yra ant žemės kalnai, kurių virszunės isznesza lygi 5, net 7 ir 8 vėrstų. Ant tokios augsztybės žmonės jau vienok negyvena, labjausiai dėlto, kad tenai perdaug szalta ir visuomet guli sniegas. Kaip nelygus augsztumai sausos žemės, teip nevienodas ir jurių gilumas. Kaip-kur jūrės, ypacz pakraszcziais, negilesnės už upę. Užtai daug yra ir tokių vietų, kur gilumas isznesza kelis verstus. Iki szio laik žinojo tokias vietas, kur gilumas siekia 6, 7 ir 8 verstų, bet nesenei atrado jurių gelmę, į pietus nuog Amerikos, kuri isznesza pusedvylikto versto.

Pr. Aszakaitis.

Apie džiova.

Ir asz pradėsiu, kaip anas dainius:

„Mano mieli broleliai
Ir brangiausios sesutės,
Seni, jauni vaikeliai,
Motynos Lietuvutės!

paklausykite ne dainos, bet mano pasakojimo apie džiova arba sausligę. Kas isz jūsų nepažįta džiovos, kas nėra matęs žmonių, serganczių ta liga! Veidas iszblyszkęs, krutinė įdubus, žmogus vienval kosti ir dažnai kraujais spjauna, dieglių suremtas sunkiai kvėpuoja ir naktimis prakaituodamas tirpsta, kaip ledas nuo pavasario saulės, — tai yra paprastas paveikslas įsikerėjusios ligos. Žinoma, isz pradžios gali to viso ir nebūti: sausas, trumpas kosulys, nesmagumas kvėpuojant krutinei, kaip kuomet laszelis kraujo iszskosti, daugiaus nieko, bet, užleidus ligą, atsiranda augszcziaus nurodytas paveikslas.

Klausymas apie pirmutinę priežastį tos ligos ir jos lipnumą, lygi paskutiniam laikui galutinai nebuvo iszrisztas. O tasai klausymas labai svarbus yra, nės-gi tarp ligų, trumpinančių žmogaus gyvenimą ir varanczių jį į kapus, džiova stovi visur pirmoj' eileje. Kitose szalyse Lietuvos, kaip antai dalyje Panevėžio ir Sziaulių pavių (Kauno valdybos), džiova yra teip labai iszsiplatinus, kad net abejone ima, kas bus su ateinančia karta gyventojų tų szalių. Daugumas vaikų ten serga teip vadinama „saldžiaja votim“: iszblyszkę, szaszuoti, su pasididinusiomis geležimis (gromulėliais), tarytum kokiais mazgais ant kaklelio. Tokie vaikai susirge, dažniausiai mirszta, nės visokios ligos tankiaus kabinasi prie silpnesnio sutvėrimo. Jaigu jų katrie ir iszauga, tai pacziam žaliajam jaunume džiova vis-gi juos nukerta. Jus klausite, kas-gi per priežastis tos baisios ligos? Yra tai tokie gyvi mazmožiai, vadinami mokytų žmonių „bakterijomis“, arba lietuviszkai sakant „lazdelytėmis“, nės jos yra pailgos. Keletas metų atgal, vokiečių mokslinikas, pravarde Koch'as, isztyrinėdamas per mikroskopą*) skreplius žmonių, serganczių džiova, pirmutinis užtėmyjo tās lazdelytes, krutanczias po stiklu jo žiuronų: Jam tuoju dingtelėjo galvoj', ar tik ne tos lazdelytės iszszaukia džiova. Norėdams persitikrėti, jisai ėmė truputį skreplių su tais gyvulycziais ir idėjo į puodelį su koszelyna; lazdelytės taip patiko toji koszelyna, kad per keletą dienų privyso jų pilnas indas. Pajėmęs gabalėlį koszelynos su lazdelytėmis, kur nēmaž nebuvo skreplių, Kochas įleido

*) Taip vadina žiuronus, per kuriuos gali matyti neiszpa-sakytai smulkiaus daigtus, tokius daigtus, katrų savo akimis žmogus nemato.

juos po oda mažiems gyvulėliams, kaip antai jurių kiaulytėms, kralikams ir t. t. Tie gyvuliai apsirgo visai tokia-pat liga, kaip žmonių džiova, ir visi išdvėse. Tokiu būdu Koch'as išsityrė, kad gyvos lazdelytės yra priežastis džiovos ir kad toji liga limpa. Dabar visas vaistų mokslas tai pripažįsta; todėl ir jus mano mieli skaitytojai ir skaitytojos, žiurekite teip-pat ant džiovos, idant geriaus galėtumete išsisergėti jos. —

Dabar, žinodami priežastį džiovos ir jos lipnumą, pažiūrėsim, kaip žmogus užsikrečia ta liga.

1) Žmogus gauna džiova nuo karvių. Jau seniai žinoma, kad karvės kartais susergera taip vadinama „žemčiugine liga“. Pasirodžius tai ligai, ant plaučių ir vidurių plėksnės atsiranda gumbeliai visokio didumo, nuo žirnio lyg visžtos kiausiniui. — Gyvulys, iš pradžių ligos, tiktai pakosi, bet vis da gerai ēda ir kune neturi nėjokios atmainos; bet toliau atsiranda didesnis kosulys, gyvulys pradeda sunkiai kvėpuoti, nustoja ēdę, sumenksta visai ir per keletą mėnesių nunyksta. Ištyrinėjant per mikroskopą pieną tokių karvių, atrasime ten anksciaus minėtas lazdelytes, tos pacios lazdelytes atsiranda ir gumbeliuose, augančiuose ant plaučių ir vidurių plėksnės, iš kur per sulčių takus papuola į tesmenį ir pieną. Gerdams pieną ir valgydams mėsą tokių gyvulių, žmogus praryja sykiu ir gaivalus džiovos, kurie, atradę jo kune gerą žemę, pradeda vaisintis. Todėl Paryžiuje, ant daktarų susirinkimo, džiovos dalykuose buvo nutarta, idant vyresnybės visų krasztų išduotų tam tikrus paliepius, užginančius vartoti pieną ir mėsą gyvulių, sergančių žemčiugine liga. Kitur tokie paliepiamai buvo apgarsinti, bet pas mus jų dar nėra, todėl mums patiems reikia rūpintis apie savo sveikatą.

2) Antra priežastis užsikrėtimo yra tie patys žmonės, sergantieji džiova. — Kaip augsčiaus minėjau, su skrepliais sykiu išsisipjauna ir lazdelytės. Jaigu ligonis nesisergti ir spjauna visur, — o taip dažniausiai atsitinka, — tai išdziuvę ir į dulkes pavirtę skrepliai lakioja po orą, nusleisdami ant visokių daiktų, ēsanczių aplink ligonį, ant sienų, kur jis dažniausiai slankstosi, ant jo drapanų, papuola į valgomus indus, tiesiog į valgi, gėrimą ir t. t.; tokiu būdu, užkrėstas aplink ligonį oras yra pavojingu dėl sveikųjų, labiausiai artimų žmonių, kurie kas valandą susieina su juom. Juog tas pasakojimas ne piemenų ryla, rodo ištyrinėjimai dulkių per mikroskopą, pajimtų iš vietų gyvenimo džiova sergančiųjų ligonių: tose dulkėse, pajimtos kartais ilgą laiką pralaidus (lyg szeszių nedėlių) po išėjimui iš trobos ligonio, buvo atrasta gana apsciai augsčiaus minėtų lazdelių.

Iš tu dviejų priežascių užsikrėtimo — antroji yra svarbesnė, nės dažniausiai liga prasideda nuo plaučių, kur lazdelytės papuola su įkvėpimu oro. Tenai pakliuvusios, jos pradeda augti ir vaisintis, išsazaukdamos aplinkui mažucius spuogelius, tuberkuliais vadinamus (nuokur ir moksliszkas vardas ligos — tuberkuliozis — paeina). Greta stovintieji tuberkuliai spaudžia viens kitą, beaugdami susilieja ir padaro gelsvą salelę, nuo žirno lyg visžtos kiausiniui didumo, pilną pulių, panesanczių ant sudziuvusio surio. Tuo tarpu aplinkinis audeklas plaučių sėtryja vis tolyn, pasirodo vis naujos krivos tuberkulių. Į pažeistas dalis plaučių oras nebeieina, ten ēsanczių kraujagyslės dyla ir nuo mažiausio trinktelėjimo plyszta, dėl to tai ligonis ir kraujais spjauna. Lazdelytės per sulčių takus išsisklaido po visą kūną, išsazaukdamos tuberkulius visur, kur tiktai atsiranda gera žemė, kaip antai žarnose, vidurių, smegenų plėksnise ir t. t. Jaigu jos papuola

į žmogaus kūną su valgiu ir gėrimu, tai iš pradžių užkrečia žarnas ir vidurių plėksnį, o paskui per sulčių takus papuola į plaučius ir kitur.

Žinodami kelius užsikrėtimo džiova, galime dabar pasikalbėti apie apsigynimą nuo jos. Dėl to reikia:

- 1) idant pienas ir mėsa, pajimti nuo nežinomų karvių dėl valgymo, butų stipriai išsivirti;
- 2) idant pieną ir mėsą gyvulių, sergančių žemčiugine liga, nevalgytų žmonės, bet tokius gyvulius papjovę, užkastų po žemėmis, kaip išdvėsusius (norint persitikrinti, kokia liga gyvulys serga, reikia szauktis prie gyvulių daktaro);
- 3) idant grindys ar asla triobų, kur gyvena sergantis džiova žmogus, butu mazgojamos kas nedėlią verdancziu vandenių su žaliu prausalu (muilu);
- 4) idant sienos tų triobų kokius tris-keturis kartus ant metų butų apszluostomos minksztimu naujai išskęptos duonos (paskui tą minksztimą reikia sudeginti); dabar jau yra pritirta, kad toksai valymas sienų yra už vis geriausias;
- 5) idant ligoniai nespjaudytų visur, bet tik į indą su vandeniu (ten turi būt pridėti vaistai, kurie užmusza lazdelytes, kaip karbolinė rugsztis); paskui tuos skreplius reikia sudeginti;
- 6) idant drapanos džiova sergančių žmonių nebutų vartojamos nevalytos tam tikruose užvedimuose;
- 7) idant ir maža liga krutinės susirgęs žmogus szauktųsi prie daktaro, nės lazdelytės, įėjusios į nesveiką krutinę, turi geresnę žemę dėl išvaisinimo.

Tuos prisakymus, man rodo, gali išpildyt kiekvienas žmogus, o išpildydamas galės maž-daug išsisergėti džiovos.

Vaistininkas.

Isz priežasties saulės aptemimo 17 (5) d. biržio m.

Visuose szių metų kalendoriuose buvo apgarsita, kad utarninke, 17 dieną biržio mėnesio (pagal senąjį metaskaitlį 5 dieną biržio), išpuola saulės aptemimas (nepilnas užtemimas). Kalendorių pranaszavimas išsipildė kuotikriausiai: kur išpuolė tą utarninką giedri diena, galima buvo patėmyt, kad apie vidurdienį isztikro pasidarė truputį tamsiau, nekaip prigulėjo but; išžiūrėjus gerai į saulę, galima buvo pamatyti, kad saulės skridinėlis lyg sumažėjo, vienas jo krasztelis tarytum nudilo. Vienok tiesiog gana sunku buvo tai įžiūrēt kaip priguli, nes saulės szviesa buvo vis-gi da perskaisti, perskaudi dėl akių. Užtai žiurint į saulę per szukelę tamsaus stiklo, arba da geriau, per aprukita ant žvakės szukelę paprasto stiklo, labai aiskiai buvo matyt, kaip saulės skridinėlis pradėjo iszpalengvo dilt isz deszinės pusės, lyginai kaip menulis pradžioj delezios, tolyn-labyn, iki ant galo neiszyko jo arti pusė (pradžioj dvyliktos valandos); paskui saulės skridinėlis vėl pradėjo augt, augt ir ant galo pasidarė apskritus, kaip buna visada. Žinoma, daugumas nedasiprotejo prisitaisyti isz anksto tam tikrus stiklelius žiūrēt ant to saulės aptemimo, o kiti gal ir visai jo neužtėmyjo,

nes tai buvo, sakan, tiktai aptemimas, vos pažymus, o ne pilnas saulės užtemimas, kaip antai 19(7) dienos rugpjūčio rytą 1887m., kada buvo pasidare vienu tarpu tamsu, kaip naktį. Vienok ir sziuo tarpu buvo ant ko pažiūrēt, nes ir saulės aptemimai nors ir tankiai atsitinka, kaip pilni užtemimai, vis-gi gana retai duodasi pamatyt, kaip priguli.

Kas-gi vienok tie saulės aptemimai ir užtemimai? ar tai tikrai kokie stebuklai, kaip nekurie žmonės pasakoja? Teisybė, senovėje saulės aptemimus ir ypacz pilnus užtemimus laikė už stebuklą, už Dievo ženklą, pranaszaujantį kokią nors nelaimę — vainą, badą, marą ir t. t. Gana daug tokių lengvatikių atsiranda da ir szia gadyne. Užtai akylesni žmonės jau seniai permane kuogeriausiai nuo ko temsta saulė ir iszmoko net isz anksto apskaityt, kada tai tur atsitikt. Szia gadyne apie iszpuolanczius kokį metą saulės aptemimus ir užtemimus visada garsina isz anksto kalendoriai ir kassykis ispeja iki minutai. Aiszku todėl, kad czia nėra jokio stebuklo, kad tai turbut gana paprastas daigtas. Taip ir yra isztikro. Kaltiniku už saulės aptemimus ir užtemimus pasirodo — kas-gi? — tas pats meilingasis draugas pakeleivingųjų, mėnulis, ką taip puikiai szvieczia mums, saulei nusileidus. Jis mat bekeliaudamas po padangias, kartas nuo karto pataiko praslinkt pro paczia saulę ir užstoja tokiu budu nuo mus akių jos szviesą. — Bet-gi, kad permant gerai, kaip tai atsitinka, reikia žinot, kas tai yra menuo ir saulė ir kokiais keliais keliauja menuo.

Mėnuo, kuris mums iszrodo nedideliu paplokszeziu szviesum skridinėliu, arba rageliu, apvalus kaip obuolys. Jis isznesza, perdem mieruojant, apie tris tukstanczius viorstų. Mėnulis iszrodo mums mažyeziu tiktai delto, kad jis labai toli nuo žemės — arti pusketvirto szimto tukstanczių viorstų. Pats mėnulis neszviesus, jį apszvieczia saulė. Užtai tai-gi mes ir turime kas mėnesis jaunaitį, pilnaitį ir delezia: — jaunaitį ir delezia tada, kaip saulė apszvieczia jį isz szono, pilnaitį, kaip saulė szvieczia ant jo isz tos paczios pusės, katra atkreipta antlink žemės; o kaip saulė szvieczia ant mėnulio isz prieszingos mums pusės, mes jo visai nematome, — tada tai ir užstoja tamsios naktys.

Saulė taip-gi apvali, tik daug didesnė už mėnulį ir daug toliau nuo žemės. Ji isznesza perdem apie trylika szimtų tukstanczių viorstų ir keturis szimtus sykių toliau nuo mus už mėnulį. Saulė iszduoda szviesą ir szilumą į visas pusias.

Mėnulis, kaip žinoma, teka ir leidžiasi, kaip saulė ir žvaigždės. Jaigu vienok isitėmysime vieną naktį, szale kokios žvaigždės stovi menuo,

tai po kelių dienų pamatysime, kad jau jis atitraukė nuo tos žvaigždės į kairiają pusę, da kitą naktį — da toliau pamatysime mėnulį nuo isitėmytos žvaigždės: kas naktį jis liksis toliau ir toliau nuo tos žvaigždės, o paskui pamatysime, kad kaip isitėmyta žvaigždė jau leisis, menuo da tik tekės; da už kelių dienų mėnulis pasirodys jau po desziniai rankai nuo žvaigždės ir kas-sykis vis artisis prie jos. Isz to gali suprast, kad menuo netik ką drange su visoms žvaigždėms teka ir leidžiasi, bet ir keliauja savo keliu isz vakarų į rytus. Kelias mėnulio eina netoli nuo saulės, kaip kada augszecziau, kaip kada žemiau saulės skridinio, o kaip kada jis praeina ties paczia saule. Tada tai ir užstoja jis mums saulės szviesą. Kaip mėnulis užstoja visą saulės skridinėli (kaip tai buvo 19(7) rugpjūčio 1887 metų), tai mes sakome, kad saulė užtemė, o kaip užstoja tiktai dalį jo (kaip tai buvo szjmet), sakome: saulė aptemė.

Toks tai mat nestebuklingas daigtas tie saulės aptemimai ir užtemimai, kuriems dažnai taip stebesi žmonės. Vienok daug vandens nutekejo, iki žmonės permant, nuo ko jie paeina. Nemažai turėjo darbo ir galvos sukimo mokslinikais viso sviato, iki pažino, kokiais keliais Dievo duota keliaut mėnuliui; užtai dabar gal jie ispet jiegi minutai, kur bus mėnulis už kelių deszimcezių metų ir kada užstos jis mums saulės szviesą, tai yra kada tems saulė. Tik nemokįtam žmogui saulės užtemimas gal rodytis ženklų bado, vainos ir kitų tokių nelaimių. Saulės aptemimai ir užtemimai tokie jau paprasti ir nereiszskentieje atsitikimai, kaip ir atmainos dienos su nakezia; toks tiktai czia skirtumas, kad diena su nakezia mainosi kas kelios ar keliolika valandų, o saulės aptemimai ir užtemimai atsitinka per keliolika, ar kelias deszimtis metų.

Pr. Aszakaitis.

Žinios isz Lietuvos.

Isz Kauno redybos.

Moteriszkė neszė isz Prusų lietuviszkas knigas per rubėzių, kur ją maskoliai nutverė ir per Szimkaiczius su desetniku atgrudo į Resiainius 19(7). gegužio, pasodinę į paliciję. Atemė nuo jos 700 egz. lietuviszkų laikraszezių ir isziuntė juos į Petropilį.

Melniczės Žemaicziuose bankrutavoja isz tos priezasties, kad mažai kas mala: viena delto, kad pernai prasti metai buvo ant grūdų, o antra kad pas mus bulvės labai užderėjo, kurias melnikai baisiai keike.

Gegužės menesij bankrutavoje p. Semaszka, užlaikytojis trijų garlaivių ant Nemuno. Jo garlaivius pardavė už 14,000 rublių. Pats Se-

maszka pražuvo pasitraukęs toliau. Iš jo priežasties labai daug trotijo jo tikras brolis, kuris už jį ranczyjo, ir kiti.

Išz Eirogalos, Kauno pavietaj, iszbėgo į Ameriką du maskoliai: augitinis miravo sudžios to miestelio su duktere asesoriaus palicijos iszten pat. Priežastis bėgimo buvo — malonė, ant kurios tėvai sutarti nenorėjo ir noras valnybės. Paraszė jie pas tėvus isz Amerikos gromatą, kad jie dabar tenai susivėdę, laimingai gyven, ne jausdami ant savo sprando prispaidimo, nes Amerikoje yra kuoplacziausia valnybė.

Kas-žin koks M. Mockus isz Amerikos raszo, prigaudinėdamas mūsų lietuvių, atsiunczia atspauditas korteles prie „Mielų brolių lietuvių!“ idant jie jam atsiųstu 60 rublių, o jis už tat atsiųs jiems lietuviszką „Monų“ knygą; kuri jiems szimtaropai apsimokės, nes ji pamokys, kaip reikia privilioti merginas ir vaikus prie malonės, kaip padaryti isz popieros szmocziuko — rublį.

Dyvinas daigtas — kam Mockus, mokėdamas, kaip pats sako, daryti rublius, nuo mūsų reikalauja?

Žydai visur veržes kaip įmanydami. Resiainiuose yra fotografas, lietuvis Smilgius, kurio darbas lyginasi darbui kitų fotografų sostapilių. Žydai, ne gana da to kad iszvijo visus krikščioniszkus kromus isz Resiainių, pasirupino, idant ir mūsų garsingą fotografą iszviti, užlipus ant jo sprando. Atsiuntė czia dėl konkurencijos fotografą žyda, kuris taip bjauriai nuiminėjo, kad atemiką korteles jo turėjo sudraskiti. Žydas ne turėdamas uždarbio, szaukės prie pagelbos kitų žydų. Tie aprokavo, kad, dėl paturėjimo savo vientauczio, reikia jiems sumesti kas menesį po 5 kapeikas isz triobos. Tokiu budu ans žydas gali sziaip taip misti, pakoliai neissimokys sziaip taip dirbti. Raskite mūsų tarpe tokę vienybę? Mums sunku yra susitarti dėl pirkimo maiszo druskos, idant ją paskui lygiai pasidalinti goreziais, nors kožnas gorezių pirkdamas permoka! Ką-gi jau kalbėti apie tokę vienybę!

Apart dviejų krikščioniszkų aptiekų įsitaisė ir žydiszka aptieka Resiainiuose, ne turėdama ant to zokono, nes jos uždėtojis nėra universiteto mokslų iszėjęs, nemokėdamas taiso receptus parasytus vėl per žydus daktarus, truceydamas žmones. Buvo jau keli atsitikymai smerties nuo nuodų, bet daktarai žydai paliudijo, kad smertis atsitiko nuo ko kito.

Maskoliai, norėdami kad katalikų bažnyčios ceremonijos susivienitu su budu jų cerkvės, prisakė, kad kunigai 27 (15) gegužio t. y. dienoje karunavojimo ciecoriaus, Te Deum laudamus giedotu be vargonų ir varpų, o ne kaip tai

buvo salygszioliai. Tas naujas įvedimas pažemino garbę ciecoriaus priesz žmones, nes jie vargonų ir varpų ne girdėjo

Lietuviszka prekiba pradeda rodyti savo pumpurus ir Kauno pavietaj. Sztai kaime Oszkainiuose Truskavos parapijos patys lietuviai uždėjo kromą, isz sudėtų pinigų per gaspadorius, ant pat vidurio kaimo. Žydai gana anuos keike, bet jie mažai teatboja, nes ir be milestos žydų mokyti lietuviai atranda tavorą Rigoje, Vilniuje, Liepojuje ir kitur. Daugel žydų turėjo bėgti isz ano kraszto ne iszlaikydami konkurencijos su lietuviais. Lietuviai sako: mes žydus iszvyisme ne muszdami anuos, bet nepirkdami nuo jų! Ir teisybė — žydai ten tur arba bėgti, arba imtis prie sunkaus darbo, o su apgavystė sunkiai jiems eina, nes žmonės, pratinę akis, pradėjo iszmanyti, kad ne vien tik žydai kupeziais gal buti. Tik tuom prastai, kad žmonės to pavieto tur didelį patraukimą prie lenkistes. Ir taip Žeimes parapijoje tėvai mokina vaikus poteries lenkiszka, nors kitaip ne moka kalbėti kaip lietuviszka. Tevs ant vaikų szauke laikydamas rankoje diržą ir siekdamas muszti už neklausymą;

— Kalbėk „Ojeze nasz!“ kalbėk „Zdrowas Maryja!“

Meldžes isz lenkiszkių knygų, nors lenkiszkos kalbos ne supranta. Pradeda spaviedotis ir žegnotis lenkiszka, o paskui, ne mokėdami tos kalbos, pasako griekus lietuviszka.

Vendzogalos parapijoje maž tebera lietuvių visi gieda bažnyčioje lenkiszka. Gana isz jų pasižadėjo kitų parapijų lietuviai vadijami anuos Bielorusais (baltais Gudaais).

Aukmergės pavietėj (Vilkmerges p.) labai rupinasi žmonės apie apszvietimą. Tame pavietė daugel lietuviszkių knygų maskoliskoms literoms norėjo praplatinti tarpo mokytinių per uczytelius, bet gavę jas vaikai grįždami namonlink paliko mokslavietėje sakydami:

— Gal jis su joms, kad nor, peczių pasikurti! Daugiau jau uczytelis ne dalino tokių knygų.

Nakti isz 1 biržio (20 gegužio) ant 2 ir 3 turejome szalnas, nuo kurių labai gaspadoriai pabugo, bijodami kad ne paszalnotu žiedai rugių ir iszdigęs vasarojus, bulvės. Pirm to buvo dvi dienos szaltos su litum, ledais ir vėju, kurios dirbancezius ant laukų gana privargino. Sodai jau buvo peržydėję. Pievos rodo labai gražiai. Arkliai atpigo. Rugiai po kalnus gražesni kaip po lomas. Sviets labai guodžes ant kirminų, kurie apnyko sodus ir miszkus.

Resiainių pavietėj, Szidlave sudegė trioba su trejais žydais, o arti to miestelio Ragalcziuose p. Sznabaviczze pasidarė nelaimė isz vandens. Ten ant vieszkelio nuo Szidlavos ant

Titavienu važiuojant, yra vandeninis malunas. Per didelį lytų taip daug į prūdą to maluno priėjo vandens, kad tie, kurie buvo prie to maluno, rodavojo melnikui, kad vandenį lauk dikai leistu, tas vienok neleido, sakydamas, kad kaip bus daugiau vandens, tai geriau bus malti. Tuom tarpu vanduo išgriovė damą ir išsilies per viršų padarė iszkados ant 500 rublių: išsėjo visa žuvis ir užneszė smiltims gražiausias piėvas.

Aitvaras.

Asztrieji Vartai.

Vilniuj — svarbiausias daigtas — tai Asztrieji-Vartai su kopliczia, kurioje yra abrozas Stebuklingos Motinos Szvencziausios. Isz tolymiausių vietų pribuva czia nelaimingi ir silvartingi, atsiduodami po apginimu Szvencziausios Paneles, visiems be skirmsės suteikianczios savo malones ir geradejistes.

Ta kopliczia yra iszstatyta ant miesto vartų, Asztriais vadinamųjų, nuo ko ir abrozas Szv. Paneles apturėjo vardą Szvencziausios Panos Asztriovartinės, arba isz lenkiszko sakant Asztriobrominės. Tas abrozas, ant aržuolinės lentos tepiotas, rodo Dievo-Gymditoją su veidu dyvino pasigailėjimo ir mielaszirdistes, o rankos križių su nusižeminimu sudėtos, tarsi nor prie savęs priglausti visus vargstanczius ir kienstanczius.

Pradžioj XV amžiaus, didžiam Vitautui vieszpataujant, Vilnius buvo apjuostas muru su penkeriais vartais, į miestą vedancziais, tarp kurių buvo ir tie Asztrieji, tada „Medniku vartais“ vadinamieji, nes isz jų vedė keles į Mednikų pilį, prigulentį didiems Lietuvos kunigaikszcziams. Griuvėnos tos pilies ir sziantien yra matomos ant kalno pagal Medniku sodžį, atstogume 4 milių nuo Vilniaus į Aszmianę važiuojant

Metuose 1626, kada pamatai buvo uždėti sz. Tereses bažnyczios, prie kurios dabar prigul Asztriovartinė kopliczia, tai tada jau abrozas Szvencziausios Panos ant Asztrijų Vartų buvo. Tas abrozas tada ten buvo mure įtaisitas ir užsidengdavo medžio durėlemis; prie jo galima buvo prieiti per labai siaurus ir tamsius laipus, vartų mure įtaisitus. Metuose 1671 ant vartų tapo iszstatyta medžio: koplitelė, į kurią ir buvo abrozas perkeltas. Metuose 1715 Balandžio 26 dienoj koplitelė sudegė, o isz jos abrozas buvo perkeltas į sz. Teresės bažnyczia, kame jis ir subuvo keletą metų, iki ant Asztrijų Vartų netapo iszstatyta muro koplitelė, atnaujita ir gražei papuoszta m. 1829. Koplitelė renesanso stilio buvo iszstatyta ir dabar isz oro pusės taip iszsižiuri: pirmiausiai yra matomi trys apstik-

luoti langai, isz kurių vidurinis didesnis, į abidvi puses atsidarantis, o szaliniai siauresni. Laike vasaros ir gražiam orui esant, langai atsidaro, idant žmonės isz uliczios matyti galētu kunigą miszias szv. atlaikantį. Ant vidurinio lango ir isz krasztų tvaski isz didelių varinių paauksuotų raidžių sudėtas dabar lotiniszkas paraszas: „Motina Mielaszirdistes! Po Tavo apginimu begame!“ Viduryje, abrozas turtingai papuosztas. Neaprokuota daugybė aukso ir sidabro aukų, križių, medalių etc. apskakai abrozą papuoszi. Isz aukų taip pat yra sutaisyti keturi stulpai pagal abrozą. Prie altoriaus yra nedideli vargonai. Isz kairės pusės ulyczios yra įtaisita ruiminga, apstikluota galerija, paskirta silpniems žmoniemis dėl szv. miszių klausimo.

Asztrieji Vartai nuo kitos pusės, tai yra nuo pusės, isz kurios į miestą įsivažiuoji, da ir dabar tebtur savo senoviszka szarvuotą paveikslą, nes dar tebera szaudiniczios, kuriose pirmiaus armotos turėjo buiti.

Metuose 1812 bažnyczia sz. Tereses buvo apversta į laikinį svirną ir kazarmę dėl apsistojimo francuziszkių kareivių. Po tais, netinkancziais dėl Dievo namų gyventejais, atliko sugriauti aukoriai, abrozai suplesziti ir subaditi. Kn. Przycki, Karmelitų klosztoriaus perdetinis, stropiai bažnyczia ir koplitelę atnaujino. Jis taip pat apstiklavo ir galeriją priesz koplitelę stovinezia.

Graudžiai ir puikiai iszsižiuri szventenybė priesz abrozą Dievo-Gymdytojos atsibunanti. Kasdien, o labjausiai serėdoms ir subatoms, nuo pat rito iki vidudieniui atsilaiko, vienos po kitoms atsimainant, miszios skaititinės ir giedotinės. Nuo rito iki vakarui czia visuomet galima rasti žmonės su nusižeminimu ant kelių klupanczius ir su pakeltomis akimis į abrozą, o rankomis dėl praszimo suspaustomis, graudžiai ir nobažnai besimeldžiant. Laike Motinos Szvencziausios szvenczių, o labjausiai laike szventenybės globos Sz. Paneles, Lapkirtyje pripuolanczius, nesurokuota daugybė žmonių pripildo bažnyczia, galerija ir apskakai esanczias uliczias.

Kaip velniukas duonos plutele iszpirko

(Pasaka, perdėta isz rusiszko).

Anksti rytą iszėjo neturtėlis ukinjkas lauko art. Pusrycziams pasijėme tiktai duonos plutele. Pasijungęs jautelius, pasidėjo duoną po krumu, pridengė trinycziais ir pradėjo art. Užaręs varselias, pailsęs, paliko arklą (žagrę) ir nuvėjo pas krumą pusrycziauti. Pakėlė trinyczius, žiuri, o duonos nėra. Apsidairė, apciupinėjo kiszenius, pakratė trinyczius, — pluteles taip ir nerado. Nusistebėjo, kurgi-jį galėjo dingti. Rodos nieko nematė praeinant, o duona dingo. Mat,

jam beariant, velniukas, prisitaikęs, pavogė plutelę, nuneszė tolyn, o pats atsitupė po krumu klausyt, kaip žmogus, neradęs duonos, keiks ir jo vardą minės. Pabėdavo žmogelis. Et, tarė, badu nemirsiu; gal tas, ka nusineszė mano duonelę, buvo da labjaus iszalkęs; tegul sau valgo ant sveikatos! Prigulės po pavėsiu, pasilsėjo valandėlę ir vėl ėmė arti. Velniukas nuliudo, kad nepasisekė gundyti artoją. Sugryžęs į pragarą, pasipasakojo savo vyresniamjam, kaip jis buvo pavogęs nuo žmogaus duonos plutelę ir kaip tas žmogus už tai netik nekeikęs, bet pasakęs da: „ant sveikatos.“ Vyresnysis baisiai supykė. Tu pats, sako, kaltas, kad žmogus tavę apgalėjo. Ką mes pradėsime, jaigu visiems mums taip nepasiduoti. Eik, sako, iszpirk tą duonos plutelę. Jaigu tu per tris metus neapgalėsi man to žmogaus, asz tavę szventam vandenyje iszmaudyšiu!

Velniukas, pabugęs szvento vandens, nuszviltė atgal ant žemės ir pradėjo laužyt galvą, kaip savo kaltę iszpirkti. Paisė, paisė ir sztai ką supaisė. Pasivertė į žmogų ir nuvėjęs prisisiulė tam pacziam ukinikui už berną. Prasidėjus sejai, jis prikalbino savo szeiminiką (ukiniką) pasėt javus klonise. Vasara iszpuolė sausa, lytaus beveik nebuvo. Kitur saulė iszdegino javus, o pavargėlio ukiniko javai užaugo dailus, brandus. Užteko netik maistui ir sėklai, bet ir liko da pusėtinai. Kitą met velniukas pamokino žmogų pasėti javus ant kalnelių. Metai buvo lytingi, visur javai iszgulė, supuvo, o pavargėlio javai užaugo, net miela pažiūrėt. Buvo kuom maitintis per žiemą, ir liko da daugiaus, nekaip kitais metais. Kur dėti likusius javus, mąsto (mislyja) atkutęs ukinikas. Velniukas vėl savo grasį pakiszo: iszmokino žmogų isz javų degtinę varyt. Prisdarė degtinės, pats geria ir kitus girdo. Nubėgęs tuomtarpu pas savo vyresnyjį, velniukas ėmė girtis, iszpirkęs duonos plutelę. Eina vyresnysis pažiūrėt. Ateina pas žmogų, žiuri — tas pasikvietęs sveczių, myli juos, degtine. Szeiminikė (gaspadinė) pilsto svecziams degtinę ir ragina gert. Tik, beeidama aplinkui, užkabino užkampu stalo ir paliejo visa stiklėlį. Pats užpyko. Eik sau, tarė, po szimts velnių. Ar tai pamasgos, kad tu laistai į visas puses mano gerą? Velniukas kumsztelejo savo vyresnyjį. Žiūrėk tik, sako, kaip jis dabar nesiszyskztės duonos plutelės. Iszbaręs paczią, ukinikas ėmė pats mylėt sveczius. Ateina isz lauko kaimynas — pavargėlis. Pagarbino, atsisėdo ant suolo, žiuri, visi girksznoja, ir pats, nusidirbęs, iszgertu su noru stiklėlį. Sėdėjo, sėdėjo, seilę rijo, szeiminikas betgi jam nepasiulė, tik sau po nosim suniurnėjo: „bene visus prigirdysi? Patiko vyresniamjam velniui. O velniukas tik džiaugiasi. — Palauk, sako dar ne viskas. Iszgėrė svecziai ir pats szeiminikas. Pradėjo viens kitam gerintis, meilautis, viens kitą girti, meilius, bet melagingus žodžius kalbėti. Klausė, klausė vyresnysis velnias. — Jaigu, tarė, jie nuo szito gėralo taip meluos ir viens kitam akis monys, tai visi pateks į musų rankas. Tylėk, atsiliepė velniukas, žiūrėk, kas toliau bus; tegul tik jie da po stiklėlį iszgers. Dabar jie kaip lapės stengiasi viens kitą prigaut, o paskui kaip koki vilkai įnirs. Svecziai iszgėrė da po stiklėlį, ėmė sznekėt garsiau ir stacziau. Metę lipsznių žodelius, ėmė ginczytis, bartis, sukibo viens kitam į plaukus. Velniui tai da labjaus patiko. — Ot, szitaip tai gerai. O velniukas tik džiaugiasi. — Tik tu da palauk, pažiūrėsi, kas toliau bus. Dabar jie kaip vilkai draskosi, o da iszgers, tai kaip kiaulės voliosis. Iszimėtė svecziai da po vieną, kitą: protas visai susimaiszė — rėkauja, patys nežino ko, viens kito nesupranta. Pra-

dėjo skirstytis, viens sau skyrium, kiti po du, po tris susikabinę. Iszsisklaidė po visus paszalius. Szeiminikas, iszėjęs sveczių palydėt, pargriuvo į purvyną, iszsidumblino visas, kaip meitelis ir tiktai kriuksi. Velnias isz džiaugsmo net szokinėja. — Na, sako, bro-lau, puiku tu jiems pramanei gėralą; iszspirikai duonos plutelę. Pasakyk, susimildamas, kaip tu tą gėralą pritaisei. Numanau: tu isz pradžių į laszinai lapės kraujo; nuo to kraujo jie pasidarė lipsznus, sukti, kaip lapės. Paskui į laszinai vilko kraujo: nuo jo visi kaip vilkai įnirszo; o ant galo įleidai kiaulės kraujo; tada jie į kiaulias pavirto. Kas tai, man nė į galvą parėjo taip daryt. Asz tiktai padėjau tam ukinikui prasigylventi. Žmogaus gyslose visados yra, kad ir mažai, žveries kraujo, tik tas kraujas nepasirodo, iki žmogus bėdos suspaustas. Pirmą szitam žmogui ir paskutinės duonos plutelės negailėjo, o kaip praturto, tai ir pradėjo svajoti. Asz matai ir iszmokinau jį, kaip degtinę varyt. O kaip pradėjo jis iszsvirkęs isz Dievo dovanos smarvę daryti, tai ir sujudėjo jame ir lapės, ir vilko ir kiaulės kraujas. Jaigu nepaliaus gėręs, tai, kaip manę gyvą matai, ant visados žverim pasilikis.

Pagyry vyresnysis velniuką, dovanojo už duonos plutelę ir da į vyresniuosius pakėlė.

Pranys Aszakaitis.

Naudingi pamokinimai.

Kaip reikia persodit medžius. Kad iszkastą medį pasodisime ne taja pusė į saule, kaip jis pirma buvo, tai medis vargs, arba visai nusūs. Todėl reik pirma, negu iszkasi medį isz žemės užsidėti kokią nors žymę, kaip stovi medis, kad paskui lengvai galėtume žinot kaip sodit. Persoditam medžiui reikia nukirsti visas szalines szakas ir szakeles, palikti tik paczias virszutines: taipogi nupjaut ir virszunę. Taip daro todėl, kad persoditas medis netur da tiek spēkų, kad galetu tuojaus isz žemės traukti reikalingus dėl augimo syvus. Reik pasistengti persodit medį su taje paczia žeme, kurioje medis buvo. Todėl užvis geriausias laiks persodit medį, tai anksti pavasaryje, kol žemė da neat-szilo. Teisybė, tada sunkiau iszkast medį, bet užtat gal jį su visa žeme iszkelti, kuri suszalus ne nubyra. —

Kaip sodit gluosnius. Medžiai aplink namus gal gerą daryt, sziek tiek apgindami ir nuo gaisrų ir nuo szaltų žieminių vėjų, o sziltoje vasaroje — duodami gaivinanti pavėsi. Isz visų medžių, kurie dėl to tinka, kuo geriausiai tai gluosnis. Jis auga greit ir gerai, nereikalauja ypatingos apeigos. Jo szakos labai miklios-todėl ir gal iszturėti didelius vėjus. Kaip medis lapinis — duoda gana pvėsio, o turėdamas savyje dregmens neužsidega greit. Jį reik sodit szakėlėmis, kurios tur but mažiaus 3—6 pedoms ilgumo, o 2 colius storumo. Szakeles reik imt tik jaunas, luobas kurių da nepastorejo ir nesuaižėjo, bet da žalias ir spindi. Tankiausiai ima szakeles nuo suaugusių medžių.

Dėl sodinimo paskirtas šakas reik iš abiejų galų nukirsti stacčiai, nesmailit. Kad nepažeisti luobo, reik tai daryt asztriu kirviu. Priesz sodinimą — reik tas szakeles apatiniais galais į vandenį sumerkiti. Kad szakeles neturi daugiau kaip pustreczios pėdos, tai jas gal sodit tiesiai į vagas; kad ilgesnės, tai į duobes pirma sutaisytas, kuriose žemė tur but susmulkita. Striuokos szakos sodinamos ar stacčiai, ar palinkiai, vieną ketvirtį szakos suvarant į žemę. Szakos palinkiai soditos duoda greicziaus atžalas, nes jos greicziau suszyla nuo saulės. Bet taip soditos greicziau susta. Norėdami atitolit uždziuvinimą, pasodinė, galime apdengti žemę apie jas sziaudais ar lapais. Užvis geriau sodit gluosnius anksti pavasaryj, bet duobes ar vagas dėl sodinimo reik sutaisyti jau išz rudenio. Kad norime turėti išz gluosnių, taip sakant, gyvą tvorą, tai tas szakeles reikia sodit nuo kitskitos 7 lyg 14 colių; jai-gu dėl apsigynimo nuo gaisrų ir vėjų, tai užtenka palikus protarpnius nuo 4 lyg 10 pėdų. Kad nenudziutu jau atsigavę pumpurai, tai juos visus reikia gražiai nupjauti: palikus tik pas paczia virszune, ar apriszi medelį susuktais sziaudais, kad saulės spinduliai negalētu prieiti; naudingai taipogi virszum tuos sziaudus apveltii moliu. Nuo to szakos greit atgys, ir pradės da tą paczia vasarą augti puikiai naujos szakeles. —

Apgarsinmas prenumeratos Žodyno Kunigo Mykolo Miežinio.

Daugelis atsiuonia į Tilžės kniginycias užklausimus, ar ne galētu gauti lietuviską žodyną, ale kniginikai priversti yra atsakyti, nes Kursaičio žodyno kupčystoje jau visai nėra, o naujas žodynas kunigo Miežinio dar neišėjo, dėl stokes kašto. Buvo pradėtas spausti, ale, mirus autoriui, turėjo pasiliauti, dėlto kad ne buvo kam duoti kaštą. Dabar keli lietuviai sustatė komitetą dėl veiksnio išdavimo to veikalo su pagelba prenumeratos.

Tai gi šiuom apgarsinimu užprašom mylėtojus lingvistikos abelnai ir mylėtojus lietuviskos kalbos ypaciai, prisidėti su savo pinigais prie šito didei svarbaus dėl lietuvių, latvių lenkų ir maskolių darbo, nes žodynas išeis keturiuose kalbose: lietuviskoj, latviskoj, lenkiškoj ir maskoliškoj.

Žodynas dėl užsirašančių iš augšto kaštuos 2 rublių arba 5 markius, o perkant po išėjimui atseis 3 rubliai.

Kas nori idant žodynas greit pasirodytu, tegul siuonia pinigus ant antrašo:

Saunius p. Neukirch Rokaiten.

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose, per Lompėnus.

Sykiu su pinigais prašom siūsti žinia į rėddystę „Varpo“ arba „Sviesos“, dėl kontroles. Žodynas turės apie 350 puslapių in 8-vo smulkaus rašto

Izdavejai:

Szernas.

Jons.

Turgavietes.

Turgus javų ant vietinių turgaviečių ši mėnesį buvo menkas: į užrubežį javų mažai reikalavo; daugiausiai juos pirkinėjo tikrai patys žmonės ant sėklos, kurios daugeliui szimet nedateko. Vakarinė Europa negali iszmisti savo kviečiai; ji daug jų turi išz kur kitur parsigabėti. Daugiausiai ji parsigabena kviečių išz Suvienytų Valstijų Sziaurinės Amerikos, o paskui išz Rusijos. Kadangi szimet Suvien. Valst. kviečiai visai blogi ir prie tam jų mažai pasėta, tai visa Europa pasitiki tikrai ant Rusijos, kurioje visi turi vilti, kad szimet javai puikiai užderės. Nors da dabar kviečių ir daug daveža išz Suv. Valst., vienok jau prekės jų truputį pakilo. O jaigu tikrai kviečiai nenusisektu Suv. Valst. Sz. Am., tai da labiaus paszoktu prekės, o kas labjausiai, Rusijoje (žinoma ir Lietuvoje) butu geras turgus ant kviečių.

Prekės rugių truputį nupuoł žemyn.

Kviečiai: New-Yorke 104½ — 109; Londone 107½ — 122½; Berlyne 106; Karaliauczinje 99½; Gdanske 100 — 101½; Varszavoje 96 — 104; Odessoje 95 — 104.

Rugiai: Berlyne 88½; Gdanske 76½ — 78; Rygoje 76 — 77; Liepojuje 76 — 76½; Varszavoje 85 — 86; Odessoje 67 — 73.

Avižos: Londone 89½ — 117½; Berlyne 92 — 102½; Rygoje 77 — 87; Liepojuje 74 — 87; Varszavoje 90 — 95.

Miežiai: Londone 79½; Berlyne 82 — 94½; Karaliauczinje 69½; Gdanske 79½ — 80½; Rygoje 73 — 78; Liepojuje 67 — 72; Varszavoje 90 — 98; Odessoje 58 — 63.

Sėmenys: Rygoje 120 — 128; Liepojuje 123 — 124 kap. už pudą.

Išz kitų vietų prekės javų nebuvo paduotos.

Gromatnyčia.

L. Manifestą apturėjom.

Apgarsinimai.

Žine nuo draugystės „Byrutes!“

Po ilgoko laiko savitarpinių asabiszkų nesantaikų, pasisekė vėl atitaistyti davadą draugystės „Byrutes“ reikaluose. 15 Jaunio (Juni-jos) sz. m. sutarė išz naujos sukviestį visuotiną susiėjimą ant 27 dienos Liepos (Julijos) m. sz. m. Laukiamo, kad busentis visuotinas susiėjimas aplankomas bus nuo daug garbingų svečių kaip ir nuo garbės draugų. Geidžiame ir mūsų garbės draugą **Poną Dr. Sauerveiną** (kursai dabar ant valandos Lietuvoje gyvena) draugystėje regėti. Taipgi praszome kiekvieną lietuviskų mylėtojų prisidraugavoti „Byrutei“ ir szelpti ją kaip gerai rasztais, taip ir metiniais atmokeszcziais ir dovanomis dėl rinkliavos arba muzėjaus, už ką savo dėkavonę vardan draugystės „Byrutės“ isztaria

Draugystės vyriausybės vardan

Martynas Jankus.

Draugystės virszinikas.

Spauzdintą pas Kr. Woską, Ragainėje